

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Problematika mlčenlivosti a oznamovací povinnosti v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež a na orgáně sociálně-právní ochrany dětí

The issue of confidentiality and notification obligation in the low-threshold center for children and youth and in the authority of social and legal protection of the children

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. Monika Nová, Ph.D.

Autor:

Mgr., Bc. Nikola Jelínková, DiS.

Praha 2021

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Monice Nové, Ph.D. za užitečné a věcné rady a odbornou pomoc při zpracování mé diplomové práci. Zároveň děkuji sociálním pracovníkům, kteří se zúčastnili výzkumu k mé diplomové práci. V neposlední řadě děkuji své rodině, která mi byla oporou při zpracování práce a také dalšími odbornými konzultanty.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci Problematika mlčenlivosti a oznamovací povinnosti v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež a na orgáně sociálně-právní ochrany dětí vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Nikola Jelínková

Anotace

Diplomová práce s názvem Problematika mlčenlivosti a oznamovací povinnosti v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež a na orgáně sociálně-právní ochrany dětí se zabývá konfliktem povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti a jeho řešením. Respektive nahlížením na danou problematiku jednotlivými sociálními pracovníky v různých sociálních institucích. Jedná se o sociální pracovníky z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a sociální pracovníky z orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

Diplomová práce je členěna do dvou částí, teoretická část a část empirická. Celá práce pak obsahuje deset kapitol a podkapitol.

Cílem diplomové práce je zjistit, zda se sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí při řešení konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti řídí spíše etickým hlediskem nebo hlediskem právním.

Klíčová slova

Etický kodex, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, orgán sociálně-právní ochrany dětí, oznamovací povinnost, povinná mlčenlivost

Annotation

The diploma thesis called The issue of confidentiality and notification obligation in the low-threshold center for children and youth and in the authority of social and legal protection of the children deals with the conflict of mandatory confidentiality and notification obligation and its resolution. Respectively by looking at the issue by individual social workers in various social institutions. These are social workers from low-threshold centers for children and youth and social workers from authorities for social and legal protection of children.

The diploma thesis is divided into two parts, a theoretical part and an empirical part. The whole work contains ten chapters and subchapters.

The aim of the diploma thesis is to find out whether social workers in low-threshold centers for children and youth and in authorities for social and legal protection for children resolve the conflict of mandatory confidentiality and notification obligation by a more ethical or legal point of view.

Keywords

Authority for social and legal protection of the children, code of ethics, low-threshold center, mandatory confidentiality, notification obligation

Obsah

Úvod.....	8
1. Teoretická východiska	11
1.1. Sociální práce	12
1.1.1. Sociální pracovník.....	17
1.1.2. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.....	25
1.1.3. Orgán sociálně-právní ochrany dětí	28
1.2. Povinnost mlčenlivosti sociálního pracovníka.....	32
1.3. Oznamovací povinnost sociálního pracovníka.....	33
2. Empirická část.....	37
2.1. Cíl práce a hypotézy.....	39
2.2. Metodika výzkumu.....	39
3. Interpretace získaných dat	43
4. Výsledky výzkumu	58
5. Diskuze	62
Závěr	65

Seznam zkratk

CAN – Child abuse and neglect

ČAS – Česká asociace streetwork

GDPR – General Data Protection Regulation

EUROSTAT – Statistický úřad Evropské unie

IASSW – International Association of Schools of Social Work

IKP – Institut kontaktní práce

IPOD – Individuální plán ochrany dítěte

IFSW - International Federation of Social Workers

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NZDM – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

SPOD – sociálně-právní ochrana dětí

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma Problematika mlčenlivosti a oznamovací povinnosti v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí.

Téma je dle mého názoru velmi zajímavé. Jako sociální pracovník jsem měla možnost si vyzkoušet práci v obou institucích a s touto problematikou jsem se při své práci také osobně setkala. Bylo pro mě velmi zajímavé sledovat, jak se přístup mých kolegů k řešení dané situace lišil, proto jsem se rozhodla, že se na toto téma zaměřím a blíže o něm popřeferuji právě v diplomové práci.

Proč právě řešení této problematiky u sociálních pracovníků z nízkoprahových zařízení a sociálních pracovníků na orgánech sociálně-právní ochrany dětí?

Obě tyto instituce vykonávají sociální práci, hájí práva svých klientů, povětšinou dětí. Avšak nízkoprahová zařízení jsou neziskovými organizacemi, kdežto orgány pro sociálně-právní ochranu dětí jsou státními institucemi, jsou součástí veřejné správy a fungují při obecních úřadech, obecních úřadech s rozšířenou působností, krajských úřadech, Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky anebo Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Tedy ač jsou sociální pracovníci z obou institucí zaměřeni na děti, na jejich blaho, náplň práce je rozdílná a přístup ke klientovi dle mého názoru stejně tak.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky nabízí pro orgány sociálně-právní ochrany dětí následující definici:

„Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním.“¹

Bednářová a Pelech hovoří o nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež jako o nízkoprahových klubech a jejich definici uvádějí takto:

„Nízkoprahové kluby jsou určeny dětem a mládeži, které tráví svůj volný čas touláním na ulici, v partě či jinak neorganizovaně. Navštěvovat je mohou všichni - od jedničkářů z gymnázia přes skejťáky, vyznavače alternativního způsobu života až po

---

¹ MPSV, odbor 21, Sociálně-právní ochrana dětí – obecný úvod [online] Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí © 2022 [cit. 14.4.2022] Dostupné z: <https://www.ospod.cz/informace/obecne/>

"průšviháře". Jsou v podstatě volnočasovou alternativou k různým zájmovým útvarům, kroužkům a jiným organizovaným aktivitám, navíc ale poskytují poradenství a sociální servis."²

Už jen samotné definice ukazují rozdíl v podstatách obou institucí. Proto bude zajímavé sledovat, jakými hledisky se při řešení konfliktu mlčenlivosti a oznamovací povinnosti jednotliví sociální pracovníci řídí. Zda je nahlížení na problematiku rozdělené anebo jednotné.

V neposlední řadě jsem zvolila tyto dvě instituce také proto, že jsem měla možnost v obou institucích působit a jejich chod dobře znám.

V nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež jsem pracovala dva roky. Co se týče orgánu pro sociálně-právní ochranu dětí, měla jsem možnost působit půl roku v hlavním městě a půl roku ve městě nedaleko Prahy.

S ohledem na svou praxi proto spatřuji problém v konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti a potřebě sociálního pracovníka tento konflikt řešit. Podstatou sociální práce je klient, jeho blaho, příznivý vývoj jeho životní situace, proto je velmi důležité konflikt obou problematik řešit a nepřehlížet, koneckonců sociální pracovníci mají tuto povinnost i ze zákona.

Ve vztahu ke klientovi a konfliktním situacím vzhledem k povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti můžeme na konflikt nahlížet etickým nebo právním hlediskem. Ale které z nich je to častěji využívané? Na to se budu snažit odpovědět ve svém výzkumu.

Celá diplomová práce se dělí na teoretickou a empirickou část. V teoretické části představím pojmový rámec a teoretickou identifikaci zkoumané problematiky. Tedy veškeré odborné termíny, které se dané problematiky týkají. Při zpracování pojmového rámce budu využívat odbornou literaturu, právní předpisy a odborné články.

V Empirické části pak představím výzkumnou metodu, průběh výzkumu a odprezentuji získaná data pro splnění cíle práce.

Výzkumným vzorkem pro výzkum v diplomové práci jsou sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí. Výzkumný vzorek pro tento výzkum je 117 respondentů, konkrétně 62 sociálních pracovníků z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež z celé

---

² BEDNÁROVÁ, Zdena, PELECH, Lubomír. *Sociální práce na ulici*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-048-1. Str. 78.

České republiky a 55 sociálních pracovníků z orgánů sociálně-právní ochrany dětí z celé České republiky.

Jako cíl diplomové práce jsem si stanovila vyzkoumat, zda se sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí při řešení konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti řídí spíše etickým hlediskem nebo hlediskem právním.

Výzkumnou otázkou je:

Jakým hlediskem se při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti řídí sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí?

Pro tuto diplomovou práci jsem si stanovila hypotézy:

H1: Sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se při své práci řídí spíše etickým hlediskem než hlediskem právním.

H2: Sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí se při své práci řídí spíše právním hlediskem než hlediskem etickým.

Na závěr diplomové práce jednotlivé hypotézy potvrdím či vyvrátím.

1. Teoretická východiska

V této části mé diplomové práce představím všechny odborné termíny, které se týkají dané problematiky. Stěžejní je hned samotné vymezení sociální práce jakožto vědní disciplíny a profese, jenž podporuje klienta v jeho nepříznivých životních událostech.

Dále se zaměřím na osobu sociálního pracovníka, předpoklady a náležitosti k výkonu této profese. Kdo je sociální pracovník? Nesmí také chybět definice pracovníka v sociálních službách.

Představím sociální službu nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, její charakter a specifika, kdo je klientem této služby, stejně tak orgán sociálně-právní ochrany dětí, jehož kompetence jsou nově vymezeny zákonem č. 363/2021 Sb., jež je novelou zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí. K sociálně-právní ochraně dětí ještě neodmyslitelně patří zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy a další právní předpisy, zejména pak občanský soudní řád tedy zákon č. 99/1963 Sb.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou upravena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, stejně tak jako jiné sociální služby.

Velmi důležitým, vlastně zásadním dokumentem, který nesmím opomenout, je Etický kodex sociálního pracovníka, jenž vznikl už v roce 1995 a provází sociální pracovníky neustále. Právní předpisy, vyhlášky a metodiky se neustále mění, vyvíjí, transformují, ale etika, tedy zachovávání lidského přístupu je a musí být stále stejná neměnná.

Samozřejmě nesmí chybět specifikace povinnosti oznamovací a povinnosti mlčenlivosti, které jsou všichni sociální pracovníci povinni dodržovat a které jsou stanoveny zákonem. Povinná mlčenlivost je upravena vesměs ve všech právních předpisech, které upravují nějakou profesi, např. zákon o auditorech, zákon o pojišťovnictví, zákon o bankách a další. Oznamovací povinnost se též v naší legislativě hojně vyskytuje, stěžejní je pro nás zejména trestní zákoník, tedy zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Nejvýznamnějšími autory píšícími o dané problematice jsou bez pochyby Oldřich Matoušek, Zuzana Havrdová, Markéta Elichová a Andrej Mátel, z jejichž odborné literatury jsem převážně čerpal při zpracovávání této diplomové práce.

1.1. Sociální práce

Jak už bylo uvedeno, sociální práce je vědní disciplínou a profesí, jenž podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích, sociální rozvoj a rovnost, též vyzdvihuje posilování a zmocňování osob, které jsou v nepříznivé životní situaci, aby byly schopny tyto nepříznivé životní situace řešit. Pro sociální práci je specifický respekt a spravedlnost a zachování jedinečnosti každé osoby.³

Při definování sociální práce si musíme dát pozor na to, aby byla definice co nejpřesnější, protože už samotná definice patří k důležitým výpovědím o zkoumaném objektu. Definice sociální práce není jenom stručným vyjádřením základních charakteristik profese, ale odráží také její proměny v závislosti na místě a čase jejího vzniku. Tedy pro to, abychom mohli sociální práci definovat, potřebujeme znát její cíle.⁴ Těmito cíli jsou:

- „Zlepšování kvality života občanů ve společnosti,
- předcházení sociálnímu vyloučení,
- pomoc jednotlivcům, rodinám, skupinám nebo komunitám ve zlepšování nebo obnovování jejich sociálního fungování,
- pomoc, podpora, doprovod, posilování a zmocňování klientů sociální práce a rozvoj jejich potenciálu,
- pomoc při řešení problémů v lidských vztazích,
- prosazování sociální změny,
- podpora sociálního rozvoje a sociální soudržnosti,
- zlepšování blaha občanů ve společnosti.“⁵

V odborné literatuře nalezneme hned tři definice sociální práce, definici sociální práce globální, národní a odbornou. Co se týče globálního definování sociální práce, toto je postaveno tak, aby definice mohla být akceptovatelná všemi zeměmi světa. Stěžejní je v této roli Mezinárodní federace sociálních pracovníků (International Federation of Social Workers – dále jen „IFSW“), která je úzce spjata s Mezinárodní asociací škol sociální práce (International Association of Schools of Social Work dále

---

³ Etický kodex sociálního pracovníka České republiky

⁴ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 79.

⁵ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 79.

jen „IASSW“). Tyto asociace ve spolupráci vydaly dvě důležité definice, jednu tzv. Montrealskou z roku 2000 a druhou tzv. Melbournskou z roku 2014.⁶

Obě definice uvádí Mátel ve své knize *Teorie sociální práce I*. Montrealská definice zní:

„Profese sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích, jakož i zmocnění a osvobození lidí ke zlepšení jejich blaha. Využívajíc teorie lidského chování a sociálních systémů, zasahuje sociální práce tam, kde jsou lidé ve vzájemné interakci s prostředím. Principy lidských práv a sociální spravedlnosti jsou pro sociální práci zásadními.“⁷

Novější, tzv. Melbournská definice z roku 2014 zní:

„Sociální práce je profese založená na praxi a akademická disciplína, která podporuje sociální změnu a rozvoj, sociální soudržnost a také zmocnění a osvobození lidí. Principy sociální spravedlnosti, lidských práv, společné zodpovědnosti a respektování rozmanitosti jsou pro sociální práci ústřední. Podepřena teoriemi sociální práce, společenských věd, humanitními a místními poznatky se sociální práce zabývá lidmi a strukturami, aby podněcovala životní změny a zlepšovala blaho.“⁸

Obě definice jsou velmi výstižné a vystihují celý smysl sociální práce. Melbournská definice, už i proto, že je novější, mi přijde malinko výstižnější a přesnější.

Z globální definice pak samozřejmě vychází definice národní a odborné, které pak bývají obsaženy v legislativě, strukturálních dokumentech, národních etických kodexech a dalších důležitých dokumentech té které země.⁹ V České republice definuje sociální práci pan docent Matoušek, jehož definice provází všechny studenty sociální práce po celé České republice. Její přesné znění uvádí ve své knize *Metody a řízení sociální práce*:

„Sociální práce je společensko-vědní disciplína i oblast praktické činnosti, jejíž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů.“

---

⁶ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 79-80.

⁷ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 80.

⁸ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 80.

⁹ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 84.

Opírá se jednak o rámec společenské solidarity a jednak o ideál a naplňování individuálního lidského potenciálu.“¹⁰

Pro srovnání uvádím slovenskou definici Asociace vzdělavatelů v sociální práci v SR z roku 1998:

„Sociální práce je specifická odborná činnost, která směřuje ke zlepšování vzájemného přizpůsobování jednotlivců, rodin, skupin a sociálního prostředí, ve kterém žijí, a k rozvíjení sebeúcty a vlastní odpovědnosti jedinců s využitím zdrojů a schopností osob a s využitím mezilidských vztahů a zdrojů poskytovaných společností. Je činností ve prospěch klientů, kterou můžeme charakterizovat pojmy pomoc, podpora a doprovázení.“¹¹

Sociální práce je dle Elichové v souladu s pojetím Payna sociálně konstruovanou činností, kterou můžeme pochopit pouze ve vazbě na kulturní a sociální kontext, ve kterém vznikla. Teorie i praxe sociální práce jsou reakcí na to, jak jednotliví lidé pociťují v dané době a v daném místě sociální problémy.¹²

Sociální práce je bezesporu vědní disciplínou, protože naplňuje veškeré atributy vědy, má vlastní výzkumné metody a vlastní systém poznatků. Sociální práce je schopna transformovat vědecké teorie jiných disciplín do svého konceptu, ale umí si takto vytvářet i teorie vlastní jako např. přístup zaměřený na úkoly a sociálně-ekologické teorie.¹³

Metody sociální práce není vůbec snadné jednoznačně definovat a vymezit. Definice metod musí být totiž dostatečně široká, aby obsáhla rozsáhlou škálu sociální práce.¹⁴ Lze proto použít následující definici:

„Metoda sociální práce je způsob, jak dosáhnout předem stanovený cíl prostřednictvím profesní činnosti sociálních pracovníků při práci s jedincem, rodinou, skupinou nebo komunitou.“¹⁵

Od metod sociální práce rozlišuje také techniky. Techniky jsou pak úžeji a konkrétněji popsány. Jsou používány v rámci jednotlivých metod k dosažení

---

¹⁰ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4. Str. 200.

¹¹ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 85.

¹² ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4. Str. 13-14.

¹³ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 104.

¹⁴ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 77.

¹⁵ RICHMOND, Mary Ellen. *What is Social Case Work?* New York: Russell Sge Foundation, 1917.

stanovených cílů s klientem. Technikou sociální práce tedy rozumíme detailně popsany postup, který je navíc v praxi osvědčený. Patří sem i zručnost sociálních pracovníků.¹⁶

„Zatímco metoda je cesta vedoucí k cíli, technika představuje určitý dopravní prostředek, kterým se lze k cíli dostat.“¹⁷

Důležitým termínem pro sociální práci je ještě metodika.

„Metodika sociální práce je soubor pracovních postupů, metod, a technik, které používá sociální pracovník při práci s vybranou cílovou skupinou klientů a která dělá sociální práci systematickou, koncepční a efektivní.“¹⁸

Metodika může být orientována pouze na určité typy sociálních klientů, můžeme hovořit například o metodice práce s lidmi bez domova, metodice práce s klienty nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, metodice práce se závislymi klienty, metodice práce s rodinami, metodice práce s uprchlíky atd. Metodiky v těchto případech budou vykazovat znaky multidisciplinárního, multisektorového, interprofesního a interinstitucionálního přístupu.¹⁹

Sociální práce má multidisciplinární, interdisciplinární, transdisciplinární charakter. Při výkonu sociální práce není totiž neobvyklé, že lze zapojit několik disciplín na řešení vědeckého problému. Interdisciplinarita sociální práce hlásá interakci, aktivní spolupráci těchto disciplín. Transdisciplinarita pak ještě více zdůrazňuje vzájemné působení jednotlivých disciplín.²⁰

Dle Tokárové převládají názory, že sociální práci nemůžeme zařadit do společensko-vědního oboru, a to proto, že nemá monodisciplinární charakter. Je totiž vědou víceoborovou. Zabývá se lidmi, jakožto vědomě jednajícími aktéry, proto je sociální práce zařazena do sociohumanitních věd.²¹

V sociální práci rozlišujeme několik přístupů, kterými se sociální pracovníci v jednotlivých organizacích řídí. Tyto přístupy vycházejí z konkrétních teoretických konceptů. Jedná se o přístup orientovaný na člověka, behaviorální přístup, dynamický

---

¹⁶ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 78.

¹⁷ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník. 2. vyd.* Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1. Str. 568.

¹⁸ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 78.

¹⁹ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 78.

²⁰ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 105-106.

²¹ TOKÁROVÁ, Anna. *Sociální práce - Kapitoly z dějin, teorie a metodiky sociální práce*. Akcent Print, 2009. ISBN 978-80-9694-198-8. Str. 258.

přístup, experienciální přístup, úkolově orientovaný přístup, systémový přístup, systemický přístup, sociálně-ekologický přístup, antiopresivní přístup, konstruktivistický přístup, křesťanský přístup, feministický přístup, přístup snižování rizik tzv. harm-reduction, eklektický přístup a další přístupy.²²

Např. přístup orientovaný na člověka vychází z díla C. Rogerse. Jedná se o přístup, kdy sociální pracovník vytváří příznivé podmínky pro klienta, a tím napomáhá rozvoji jeho kompetencí.²³

Úkolově orientovaný přístup je nedirektivním přístupem, kdy si sociální pracovník společně s klientem stanovuje dílčí cíle, které jsou dosažitelné pro klienta, a tím se posouvají k cílům větším tak, aby byl klient zmocněn v rozhodování o svém životě.²⁴

Jako každá vědní disciplína má i sociální práce svá paradigmatata. Známý britský profesor Malcolm Payne je ve svém díle *Modern Social Work Theory*²⁵ označil za tzv. malá paradigmatata sociální práce. Těmito paradigmaty jsou: teoretické paradigma, poradenské paradigma a reformní paradigma. V Čechách se těmito paradigmatům věnuje zejména Navrátil²⁶ a hovoří o nich jako o paradigmatických modelech intervence.²⁷

Terapeutické paradigma vychází z toho, že se sociální pracovník opírá hlavně o psychologické znalosti a terapeutický výcvik. Vlastně vykresluje sociální práci jako psychosociální pomoc, která je poskytována formou psychoterapie. Zabývá se zejména prací s jednotlivcem a jejím cílem je zajistit klientům duševní a sociální pohodu. V terapeutickém paradigmatu je nejdůležitější komunikace a vztah terapeut, klient.²⁸

V poradenském paradigmatu jde o sociálně-právní pomoc. Cílí na klientovu schopnost zvládat problémy. Dle tohoto přístupu je sociální práce jedním z aspektů

---

²² MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 128-130.

²³ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 128.

²⁴ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 129.

²⁵ PAYNE, Malcolm. *Modern Social Work Theory: A Critical Introduction*. Macmillan, 1991. ISBN 978-0333-474-785.

²⁶ NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, c2001. ISBN 80-903070-0-0.

²⁷ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 132.

²⁸ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 133.

systému sociálních služeb. Prakticky jde o poskytování informací, kvalifikované poradenství, poskytování různých zdrojů a přístupné odkazování na další sociální služby. Znalosti sociálního pracovníka v poradenském paradigmatu se mají opírat zejména o psychologii, sociologii a právo.²⁹

Reformní paradigma, jak už ze samotného názvu vyplívá, usiluje o reformu společenského prostředí. Jde o podporu spolupráce, solidaritu v rámci skupin tak, aby jednotlivci v těchto skupinách získali vliv na vlastní životy. Sociální práce v tomto paradigmatu proto posiluje účast klientů v sociálních službách, aby se mohli autenticky podílet na chodu služby, jejích změnách, tvorbě, vývoji. Sociální pracovníci v tomto případě musí být znalí v oblasti sociální politiky, sociální filozofie a sociologie.³⁰

Již z výše uvedeného je jasné, že sociální práce má interdisciplinární charakter. Což znamená, že je úzce spojena s několika dalšími vědami. Např. filozofií, etikou, politologií, pedagogikou, právem atd.

Můžeme souhlasit s Lábatem, který říká, že „*integrační model pomáhajících profesí může překračovat hranice disciplín, předpokládá překonání oborového myšlení, vede ke vzájemnému obohacení teorií, stimuluje diverzitu myšlenek a přístupů, a tím vytváří šance pro novou kvalitu.*“³¹

Jak vyplývá z celé kapitoly, sociální práce může mít mnoho podob, ale pouze sociální pracovník určuje tu výslednou podobu sociální práce.³²

1.1.1. Sociální pracovník

Kdo je vlastně sociální pracovník? Sociální pracovník je bezesporu profesionál. Sociální pracovník pracuje s jednotlivci, ale i s rodinou, skupinou či komunitou. Jeho práce je velmi rozmanitá. Pomáhá lidem, kteří se ocitli v těžkých životních situacích a potřebují znovu nalézt své hodnoty a zkvalitnit své životní podmínky. Aktivizuje klienta ke změnám.³³

---

²⁹ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 133.

³⁰ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 133.

³¹ JANEBOVÁ, Radka. *Spolupráce v sociální práci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-259-1. Str. 99.

³² ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4. Str. 12.

³³ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4. Str. 44.

Sociální pracovník je člověk, který má odborné znalosti a profesní předpoklady pro výkon této profese. Řídí se hlavně zákonem o sociálních službách a etickým kodexem.³⁴

Kvalifikaci sociálního pracovníka lze určit podle jeho osobnostních předpokladů k výkonu profese, dle jeho vzdělání a délky praxe. Mezi důležité schopnosti a dovednosti sociálního pracovníka pak patří zejména efektivní komunikace, podpora klienta k samostatnosti, orientace v potřebách klienta a samozřejmě neustálé sebevzdělávání pracovníka, nemluvě o perfektní orientaci v sociálních službách.³⁵ Dále pak můžeme připojit přirozený intelekt, osobitost pracovníka, sympatii a důvěryhodnost.³⁶

Vše, co je výše popsáno nazýváme kompetencemi sociálního pracovníka. Dle Havrdové jsou kompetence:

„funkcionální projev dobře zvládané a uznávané profesionální role sociálního pracovníka, jejichž součástí jsou odborné znalosti, schopnost reflektovat adekvátně kontext a citlivě aplikovat hodnoty profese.“³⁷

Jak už jsem uváděla, sociální pracovník se při výkonu své profese řídí hlavně zákonem o sociálních službách. Činnost sociálního pracovníka je upravena v § 109 zákona o sociálních službách, který nám říká:

„Sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.“³⁸

Sociální pracovník musí být plně svéprávný, bezúhonný, zdravotně a odborně způsobilý. Přičemž svéprávný je dle zákona člověk, který dovršil osmnácti let. Bezúhonný je člověk, který nebyl odsouzen pro úmyslný trestný čin a ani nespáchal

---

³⁴ PAULÍK, Karel. *Vybrané směry v psychoterapii a poradenství: text pro distanční studium*. Vyd. 2. dopl. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. ISBN 80-7042-675-6. Str. 6.

³⁵ HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 1999. ISBN 8090208185. Str. 10.

³⁶ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4. Str. 52.

³⁷ HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 1999. ISBN 8090208185. Str. 42.

³⁸ § 109 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách

trestný čin z nedbalosti při výkonu své profese. Zdravotní způsobilost určuje lékař. A o odborné způsobilosti hovoří odstavec 4 § 110 zákona o sociálních službách, který nám říká, že sociální pracovník je k výkonu povolání způsobilý, pokud absolvoval vyšší odbornou školu v oboru zaměřeném na sociální práci anebo vysokou školu, kde získal titul bakalář, magistr či doktor.³⁹

Konkrétně pak:

„a) vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,

b) vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu.“⁴⁰

Je ale velmi důležité dbát kromě tvrdých dovedností také na měkké, protože sociální práce je jak vědní, tak i praktickou disciplínou a vzdělání je spojkou mezi teorií a praxí.⁴¹ Jelikož je teoretické zázemí zdrojem profesionální identity sociálního pracovníka a také usnadňuje praxi, při jeho nedostatku hrozí i ohrožení klienta.⁴²

Podle Lorenze je velmi důležité, aby byl při výkonu sociální práce přechod mezi teoretickými znalostmi sociálního pracovníka a selským rozumem plynulý. Jinak by mohlo hrozit, že budou sociální pracovníci považováni za teoretiky, kteří používají příliš složité metody, které v běžné praxi nefungují.⁴³

Dle Nedělníkové je možné pro propojení teorie a praxe v sociální práci použít etiku. Etiku sociální práce nemůžeme však chápat pouze v rovině vnějších etických pravidel. Ale musíme v ní spatřovat i jakousi vnitřní rovinu. Řadíme sem subjektivní pocity.⁴⁴

---

³⁹ podle zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách

⁴⁰ § 110 odst. 4, písm. a) a b) zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách

⁴¹ ELIČHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4. Str. 33.

⁴² NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, c2001. ISBN 80-903070-0-0. Str. 25.

⁴³ LORENZ, Konrad. *Odumírání lidskosti*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1997. ISBN 978-80-2040-645-3. Str. 63.

⁴⁴ NEDĚLNÍKOVÁ, Dana a JANOŠKOVÁ, Klára. *Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků*. Ostrava: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2008. ISBN 978-80-7368-504-1. Str. 377.

„Profesní etiku v sociální práci lze tak v tomto smyslu chápat spíše jako osobní integritu⁴⁵, která umožňuje za pomoci vcítění se do problémové situace klienta vystavět lávku mezi abstraktními pravidly a konkrétními nadějemi a představami všedního dne.“⁴⁶

Pojem osobní integrity můžeme zařadit do celého balíčku osobnostních rysů sociálního pracovníka. Tyto osobnostní rysy, které jsem zmínila již na začátku této kapitoly, by měl mít každý sociální pracovník, nejlépe už i student sociální práce. Velmi důležitá je také schopnost autonomního jednání. Toto vychází z pevné vnitřní identity, kterou si sociální pracovník vytváří na základě sebepoznání a ztotožnění se se svou profesní identitou a posláním organizace, ve které pracuje.⁴⁷

Soulad osobních hodnot s těmi profesními vede k přijetí hodnot profesních a ke snaze aplikovat je do praxe, což má přímý vliv na stabilitu profese.⁴⁸

Sociální pracovník se řídí právy a povinnostmi, které mu ukládá právní systém, zaměstnavatel a profesní standardy. Tento rámec je pro sociální práci zásadní, jelikož sociální pracovník zasahuje do života klientů a je proto nutné, aby tyto jeho zásahy byly zcela legitimní. Vzhledem k tomu, že sociální pracovník velmi často odhaluje detaily z klientova života, je i velmi důležité, aby byla komplexně zajištěna klientova ochrana, resp. ochrana těchto informací.⁴⁹

V ideálním případě by se práva a povinnosti sociálního pracovníka doplňovaly, avšak realita je mnohdy jiná. Často se totiž práva a povinnosti sociálního pracovníka dostávají do konfliktu. Pak je potřeba něco upřednostnit na úkor jiného. V souvislosti s touto problematikou pak Howe a Banks rozlišují defenzivní a reflexivní praxi sociální práce.⁵⁰

---

⁴⁵PAULÍK, Karel. *Psychologické poradenství v sociální práci II*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2004. ISBN 80-7042-642-X. Str. 59-60.

⁴⁶ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4. Str. 34.

⁴⁷ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4. Str. 55.

⁴⁸ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4. Str. 55.

⁴⁹MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. Str. 45.

⁵⁰BANKS, S. *Professional Ethics in Social Work – What Future?* [online] [cit. 17.3.2022] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/273583853_Professional_Ethics_in_Social_Work--_What_Future

„Pro defenzivní praxi je charakteristické, že sociální pracovník jedná podle předpisů a plní své povinnosti definované zaměstnavatelem a zákonem.“⁵¹

Sociální pracovník, který reflektuje praxi, umí také identifikovat etická dilemata. Tento sociální pracovník velmi dobře zná své hodnoty a umí s nimi pracovat, stejně tak hodnoty profese. Integruje znalosti, hodnoty a dovednosti do praxe. Sociální pracovník praktikující reflexivně zná rizika práce a umí je nést. Také ví, že profesní, osobní a hodnoty zaměstnavatele mohou být v konfliktu, avšak je autonomní osobností, která je schopna a ochotna nést odpovědnost za svá rozhodnutí.⁵²

Protože se diplomová práce zabývá problematikou oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí, uvedu, kdo jsou vlastně pracovníci pracující v těchto sociálních institucích.

Kromě toho, že jsou sociální pracovníci z orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) sociálními pracovníky specifikovanými výše, jsou to zaměstnanci státní správy, kteří pracují v samosprávě. Jsou povinni absolvovat zkoušku zvláštní odborné způsobilosti, kterou upravuje vyhláška č. 512/2012 Sb., vyhláška o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků a dle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů.⁵³

Pracovníci OSPOD jsou rozděleni na terénní sociální pracovníky, sociální pracovníky náhradní rodinné péče a kurátory trestné činnosti dětí a mládeže.⁵⁴

Portál sociálnípráce.cz uvádí jako předpoklady pro výkon sociálně-právní ochrany dětí nutnost formální kvalifikace, to znamená vyšší odborné vzdělání nebo vysokoškolské vzdělání, dále pak již zmiňovaná zkouška odborné způsobilosti a nesmí chybět průběžné školení sociálních pracovníků.⁵⁵

Dále jsou velmi důležité znalosti a specifické dovednosti, ty uvádí jako:

---

⁵¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. Str. 45.

⁵² MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. Str. 45.

⁵³ podle vyhlášky č. 512/2012 Sb., vyhláška o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků

⁵⁴ MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3336-7. Str. 36.

⁵⁵ Časopis Sociální práce. *Sociální pracovník OSPOD – náhradní rodinná péče* [online] © 2020 - časopis Sociální práce [cit. 24.4.2022] Dostupné z: <https://socialniprace.cz/profesiogramy/socialni-pracovnik-ospod-nahradni-rodinna-pece/>

„Znalost legislativy, psychiatrické a adiktologické minimum pro sociální pracovníky, minimum z vývojové psychologie, problematika špatného zacházení rodičů s dítětem a syndromu CAN⁵⁶, znalost problematiky dětského traumatu, znalost kompetencí spolupracujících subjektů, znalost místní sítě služeb, krizová intervence. hodnocení funkčnosti rodiny, hodnocení potřeb a míry ohrožení dítěte, vedení poradenského rozhovoru, metodika vytváření IPOD⁵⁷, rozpoznání traumatu u dítěte.“⁵⁸

Co se týče sociálních pracovníků pracujících v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež (dále jen „NZDM“), tak opět kromě výše specifikovaných kritérií je také potřeba ovládat schopnost navazování kontaktu a komunikace s dětmi a mládeží. Je proto důležité neustále sledovat trendy a takříkajíc držet krok s dobou. Důležitá je orientace v tom, jak současná mládež vnímá svět a společnost v něm. Na sociálního pracovníka v NZDM jsou kladeny celkem vysoké nároky proto, protože by měl být v nejlepším případě i vzorem pro klienta.⁵⁹

Nepochybným předpokladem k výkonu sociální práce je ochota být zde pro druhé. Sociální pracovník pak reflektuje a rozhoduje, což též patří k důležitým schopnostem potřebným pro výkon sociální práce.⁶⁰

„Sociální práce s jednotlivcem, rodinami, skupinami, komunitami a organizacemi vytváří pro sociálního pracovníka situace, ve kterých musí nejen eticky hodnotit, vybírat možnosti, ale i eticky rozhodovat. Sociální pracovník eticky uvažuje při sociálním šetření, sběru informací, jednáních a při své profesionální činnosti o použití metod sociální práce, o sociálně technických opatřeních a administrativně správních postupech z hlediska účelu, účinnosti a důsledků na klientův život.“⁶¹

Etické uvědomění je nutnou součástí odborné praxe sociálních pracovníků.

Pro všechny sociální pracovníky je kromě zákona také velmi důležitý etický kodex.

---

⁵⁶ Child abuse and neglect, syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

⁵⁷ Individuální plán ochrany dítěte

⁵⁸ Časopis Sociální práce. *Sociální pracovník OSPOD – náhradní rodinná péče* [online] © 2020 - časopis Sociální práce [cit. 24.4.2022] Dostupné z: <https://socialniprace.cz/profesiogramy/socialni-pracovnik-ospod-nahradni-rodinna-pecce/>

⁵⁹ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788073678258. Str. 260.

⁶⁰ JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003. ISBN 978-80-7254-329-8. Str. 157.

⁶¹ *Etický kodex sociálního pracovníka České republiky* [online] 2022 © DocPlayer.cz [cit. 10.3.2022] Dostupné z: <https://docplayer.cz/27285185-Etický-kodex-socialního-pracovníka-ceske-republiky.html>

Etické kodexy sociálních pracovníků vydávají profesní asociace. U nás vzniká Společnost sociálních pracovníků již v roce 1990 a samotný etický kodex pak v roce 1995. Mezinárodní federace sociálních pracovníků (IFSW) byla ustavena v roce 1956 v Mnichově. V současné době je mezinárodně platnou Deklarace etických zásad, která byla přijata v roce 1994.⁶²

Podle Levyho jsou etické kodexy vydávány především proto, že zabezpečují a jsou inspirací svým členům, jsou podklady pro stížnosti a udržují identitu profese.⁶³

Etické kodexy sociální práce mají často charakter takového manuálu. Tento má být sociálnímu pracovníkovi neustále k ruce a je pro něj oporou při rozhodování a celkově výkonu sociální práce.⁶⁴

Etický kodex obsahuje preambuli, hodnoty sociální práce, etickou zodpovědnost, etické problémy a dilemata, závaznost etického kodexu a samozřejmě závěr.

V preambuli nalezneme mimo jiné informaci o tom, že etický kodex vychází z Všeobecné deklarace lidských práv a Listiny základních prav a svobod České republiky a ze zákona o sociálních službách a navazuje na zásady etiky sociální práce, které jsou definovány Mezinárodní federací sociální práce.⁶⁵

„Závazek k respektování etiky sociální práce je základním aspektem kvality výkonu sociální práce. Etické povědomí je zásadní a neoddělitelnou součástí profesní činnosti každého sociálního pracovníka.“⁶⁶

Etická zodpovědnost sociálního pracovníka směřuje ke klientovi, zaměstnavateli, kolegům, k profesi sociální práce a k celé společnosti.

---

⁶² MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4. Str. 41.

⁶³ LEVY, Charles S.. *Social Work Ethics on the Line (Haworth Social Administration)*. Routledge; 1st edition, 1993. ISBN 978-1560242833. In MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4. Str. 42.

⁶⁴ ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4. Str. 60.

⁶⁵ *Etický kodex sociálního pracovníka České republiky* [online] 2022 © DocPlayer.cz [cit. 24.4.2022] Dostupné z: <https://docplayer.cz/27285185-Etický-kodex-socialního-pracovníka-ceske-republiky.html>

⁶⁶ *Etický kodex sociálního pracovníka České republiky* [online] 2022 © DocPlayer.cz [cit. 24.4.2022] Dostupné z: <https://docplayer.cz/27285185-Etický-kodex-socialního-pracovníka-ceske-republiky.html>

„Kodex nemůže nahradit vlastní, vnitřní motivaci a zodpovědnost každého sociálního pracovníka a představuje minimální standardy eticky zodpovědného konání při výkonu profese sociální práce.“⁶⁷

Je důležité si také uvědomit, že samotná etika předchází právo a pravidla. Pokud si nedokážeme představit, co je dobré a co špatné a proč tomu tak je, nemohou vznikat ani zákonné předpisy, které by sankcionovaly zlo.⁶⁸

„Etická dimenze sociální práce se zásadním způsobem odvíjí od toho, o jaké hodnoty sociální práce usiluje.“⁶⁹

Je také důležité zmínit, že existuje profese pracovník v sociálních službách, protože to je též člověk, který svým způsobem vykonává sociální práci.

Nároky na pracovníka v sociálních službách určuje zákon o sociálních službách. Podle tohoto zákona musí být pracovník v sociálních službách osobou svéprávnou, bezúhonnou a zdravotně a odborně způsobilou.⁷⁰

Rozdíl oproti sociálnímu pracovníkovi spatřujeme v odborné způsobilosti. Pracovník v sociálních službách je totiž odborně způsobilý k výkonu své profese za podmínky, že vystudoval nejvýše střední školu ukončenou maturitní zkouškou a absolvoval akreditovaný kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách.⁷¹

Na orgánech sociálně-právní ochrany dětí pracovník v sociálních službách pracovat nemůže, protože k výkonu sociální práce na OSPOD je potřeba vyšší odborná způsobilost, avšak v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež pracovník v sociálních službách pracovat může. Ovšem při výkonu své práce je povinen spolupracovat se sociálním pracovníkem, respektive vzhledem ke své odborné způsobilosti nemůže být na službě sám, nesestavuje individuální plány nebo jen s dohledem sociálního pracovníka a poskytuje pouze základní poradenství.

Dle portálu akademia.cz má pracovník v sociálních službách v náplni práce:

„přímou péči o osoby, pečovatelskou a výchovnou nepedagogickou činnost. Součástí může být i pomoc při volnočasových aktivitách. Nejčastěji je pečovatelská činnost spojená s výkonem práce s osobami s fyzickými či psychickými obtížemi.“

---

⁶⁷ *Etický kodex sociálního pracovníka České republiky* [online] 2022 © DocPlayer.cz [cit. 24.4.2022] Dostupné z: <https://docplayer.cz/27285185-Eticky-kodex-socialniho-pracovnika-ceske-republiky.html>

⁶⁸ ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4. Str. 60-61.

⁶⁹ ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4. Str. 61.

⁷⁰ § 116 odst. 2 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách

⁷¹ § 116 odst. 5 zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách

Především jde o pomoc při osobní hygieně, oblékání, stravování, pomoc v domácnosti.“⁷²

Podmínkou pro výkon profese pracovníka v sociálních službách je kromě odborné způsobilosti také kladný vztah k péči o starší, postižené a nesamostatné osoby a očkování proti virové hepatitidě typu B.⁷³

1.1.2. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou zařízeními sociální prevence, která nabízejí služby neorganizovaným dětem a dospívajícím mladistvým, kteří jsou ohrožení společensky nežádoucími jevy. Nejdůležitější při práci s klienty NZDM je tzv. zásada nízkoprahovosti. Což znamená, že jsou sociální pracovníci klientům maximálně otevření a jsou blízko klientovu životnímu světu.⁷⁴

Klienty nízkoprahových zařízení pro děti a mládež jsou jednotlivci, ale i skupiny, komunity, které jsou spjaté s určitou lokalitou. Klient NZDM svůj volný čas tráví neorganizovaně a většinou mimo domov. Často se klienti NZDM projevují neakceptovatelně pro většinovou společnost. Avšak klientem NZDM může být i mladý člověk, dítě, které lákají aktivity nabízené nízkoprahovým zařízením.⁷⁵

Klientem nízkoprahového zařízení pro děti a mládež bývá tzv. riziková mládež. Což jsou skupiny mládežníků, u kterých se během dospívání vlivem vnějšího i vnitřního prostředí vytvářejí podmínky pro chování, které pak tyto osoby ohrožuje v dalším vývoji a sociální okolí toto chování pokládá za ohrožující. Toto rizikové chování souvisí s životní etapou každého jedince, etapou, kdy jedinec hledá svou identitu.⁷⁶

Rizikovou mládeží jsou:

*„dospívající, u kterých je, následkem spolupůsobení více faktorů, zvýšená pravděpodobnost selhání v sociální i psychické oblasti.“*⁷⁷

---

⁷² Rozdíl v profesi Pracovník v sociálních službách a Sociální pracovník [online] Copyright © 2022 Akademia.cz [cit. 24.4.2022] Dostupné z: <https://akademia.cz/magazin/rozdil-v-profesi-pracovnik-v-socialnich-sluzbach-a-socialni-pracovnik>

⁷³ Rozdíl v profesi Pracovník v sociálních službách a Sociální pracovník [online] Copyright © 2022 Akademia.cz [cit. 24.4.2022] Dostupné z: <https://akademia.cz/magazin/rozdil-v-profesi-pracovnik-v-socialnich-sluzbach-a-socialni-pracovnik>

⁷⁴ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 411.

⁷⁵ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 411.

⁷⁶ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 347.

⁷⁷ LABÁTH, Vladimír. *Riziková mládež: možnosti potencionálních změn*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Série učebnic pro obor sociální práce. ISBN 80-85850-66-4. Str. 112.

Riziková mládež pochází z rizikové společnosti. Riziková společnost je charakteristická svou absencí autorit, silným masmediálním vlivem na chování mládeže, odkázanost na vlastní volby, nadprodukce zboží a informací. Dochází zde k přesouvání odpovědnosti na jedince a jeho volby.⁷⁸

Avšak samotné rizikové chování je pro jedince v období dospívání velmi důležité pro jeho další vývoj. Patří sem potřeba uznání a sebepotvrzení. Samozřejmě absence sebereflexe jedince v rizikovém chování ukotví.⁷⁹

Důležitou roli pro rizikové chování mají vrstevnické skupiny. Mladí lidé se totiž k rizikovým aktivitám navzájem vybízejí a podporují.

Při práci s rizikovou mládeží je důležité chování daného jedince příliš nedémonizovat. Velmi důležitá je pak empatie a důvěryhodnost sociálního pracovníka.⁸⁰

Hlavním cílem nízkoprahových zařízení pro děti a mládež je nabízení individuální pomoci dětem a dospívajícím, potažmo mladým lidem v řešení jejich životních situací. Hlavně nabízení pomoci těm, kteří se bojí svěřit blízké osobě nebo takovou osobu nemají a nechtějí svoje problémy řešit s žádnou formální institucí.⁸¹

Co se týče zásady nízkoprahovosti, která je pro nízkoprahová zařízení pro děti a mládež typická a stěžejní, znamená, že v NZDM je pouze minimum pravidel, které musí každý klient dodržovat. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež je otevřeno všem lidem, kteří spadají do věkové kategorie daného zařízení. Všichni uživatelé NZDM jsou jen minimálně zahlcováni povinnou administrativou. V nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež není nikdo k ničemu nucen, dostává pouze nabídky na aktivity, které může kdykoliv odmítnout a neúčastnit se jich. Každý si v NZDM může vybrat jakoukoliv činnost, kterou zařízení nabízí. Vstup do NZDM je zdarma.⁸²

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nabízejí svou činnost ambulantní a terénní formou. Ambulantně je služba poskytována kontaktní prací v samotném

---

⁷⁸ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 348.

⁷⁹ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0. Str. 89.

⁸⁰ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 349.

⁸¹ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 411.

⁸² MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 411.

zařízení, tzv. na klubu.⁸³ Zde je klientům nabízen prostor pro jejich seberealizaci. Kluby jsou místa, která jsou volně přístupná a klient sem může kdykoliv v otevírací době přijít a kdykoliv klub opustit. V NZDM se společně s klienty plánují různé aktivity, které se pak ve smluveném čase realizují. Mohou to být sportovní, ale i kulturní aktivity, různé workshopy nebo i doučování. Většina nízkoprahových klubů má oddělený prostor, kde mohou pracovníci svým klientům poskytovat individuální poradenství či si jen v soukromí pohovořit.⁸⁴

Terénní forma služby neboli streetwork pak spočívá v tom, že sociální pracovníci monitorují okolí klubu a danou lokalitu, která spadá do jejich působnosti. Provádějí depistážní činnost, informují potenciální klienty o činnosti NZDM, o službě samotné, případně poskytují základní poradenství. Anebo také mohou venku s potenciálními klienty realizovat aktivity, které realizují i na klubu.⁸⁵⁸⁶

Jaké nejčastější metody se v NZDM využívají? Je to práce s jednotlivcem a skupinová práce, popř. práce s komunitou. Tyto hlavní metody pak sociální pracovníci kombinují se zprostředkováváním informací klientům, doprovody, odkazy na další instituce, případně zprostředkovávání kontaktu s dalšími institucemi, krizovou intervencí, situační intervencí nebo do své práce zakomponují preventivní vzdělávací programy. Kromě těchto využívaných metod nabízí a ke své práci využívá NZDM i celou škálu volnočasových aktivit. Prostřednictvím těchto aktivit navazují sociální pracovníci s klienty kontakt, následně i vztah založený na důvěře a pochopení. Nabízejí klientům možnost seberealizace prostřednictvím těchto volnočasových aktivit.⁸⁷

V České republice se služba nízkoprahových zařízení pro děti a mládež začala objevovat v polovině 90. let 20. století a je jednou z nejrozšířenějších služeb vůbec. Podobu NZDM výrazně ovlivnil zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který vstoupil v účinnost v roce 2007.⁸⁸

---

⁸³ *Kontaktní práce 2010: antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, 2010. ISBN 978-80-86728-42-1. Str. 98

⁸⁴ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 411.

⁸⁵ *Kontaktní práce 2010: antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, 2010. ISBN 978-80-86728-42-1. Str. 99.

⁸⁶ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 412.

⁸⁷ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 412.

⁸⁸ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 412.

V roce 2019 byla založena Česká asociace streetwork (dále jen „ČAS“), kterou založil Institut kontaktní práce, s. r. o. (dále jen „IKP“) a tato se stala organizací, jež zastřešuje nízkoprahové sociální služby.⁸⁹

ČAS zpracoval společně se svými členy vizi pro nízkoprahová zařízení pro děti a mládež v roce 2030, zde je její znění:

„NZDM v roce 2030 je službou, která spolupracuje se všemi relevantními osobami a institucemi, především s OSPOD, rodinou a školou, je jim rovnocenným partnerem. Je lídrem a iniciátorem případové práce s klienty. Aktivně vyhledává a oslovuje klienty, pracuje s nimi na všech místech, kde se pohybují. Pracovníci NZDM jsou odborníky na období dětství, dospívání a potřeby s tím související. Poskytuje spektrum služeb, které umožňují klientům převzít zodpovědnost za svůj život. NZDM je prostor, kde vyslyší hlas dítěte.“⁹⁰

Dle registru sociálních služeb je aktuálně v České republice 250 registrovaných nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.⁹¹

1.1.3. Orgán sociálně-právní ochrany dětí

„Sociálně-právní ochrana dětí je soubor zákonem upravených činností směřujících k ochraně a zajištění práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte a působení směřujících k obnovení narušených funkcí rodiny.“⁹²

Sociálně-právní ochrana dětí (dále jen „SPOD“) je upravena zákonem č. 363/2021 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který je novelou zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Je poskytována převážně zdarma orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Vývoj ochrany práv dětí prošel dlouhým historickým vývojem. Ve starověku práva dětí neměla žádnou speciální ochranu. O osudu dítěte rozhodoval ten, kdo byl pánem domácnosti. Až teprve v křesťanství se začal objevovat respekt vůči dětem a jejich právům. Zajímavý zvrát nastal za dob osvícenství, kdy se na práva dětí a na děti samotné začalo pohlížet jako na osoby hodné zvláštní pozornosti. Avšak

---

⁸⁹ Co je ČAS [online] [cit. 12.03.2022] Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/stranka/2392/co-je-cas>

⁹⁰ Vize NZDM 2030 [online] [cit. 12.03.2022] Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/stranka/3281/vize-nzdm-2030>

⁹¹ Registr poskytovatelů sociálních služeb [online] Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do;jsessionid=DAC8D9CEF09849801EA945277CAC92ED.node1?SUBSESSION_ID=1650814946179_1

⁹² MATOUŠEK, Oldřich, KRÍŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 459.

s příchodem průmyslové revoluce se život některých dětí začal měnit k horšímu. Zejména děti z nižších společenských vrstev byly zapojovány do pracovních procesů. Důsledkem nevhodného zaměstnávání dětí se začaly na začátku 19. století objevovat různé právní normy ochraňující děti a deklarující kvalitní péči o ně. A teprve až ve 20. století byla dětská práva uznána a právními normami deklaratorně chráněna. Později v reakci na 1. světovou válku byla v roce 1924 sepsána Ženevská deklarace práv dětí. Po druhé světové válce pak v roce 1959 Deklarace práv dítěte OSN.⁹³

„*Vyvrcholením snah o ochranu dětí a jejich práv se v roce 1989 stala Úmluva o právech dítěte, kterou tehdejší Česká a Slovenská Federativní Republika ratifikovala v roce 1991. Úmluva se stala součástí našeho právního řádu a tvoří rámec pro národní legislativu v oblasti SPOD.*“⁹⁴

Celosvětově se otázkou ochrany práv dětí zabývá Výbor pro práva dítěte OSN. Také existuje síť veřejných ochránců práv dětí, která sdružuje 31 zemí Rady Evropy, tedy 20 zemí EU.⁹⁵ V České republice veřejného ochránce práv dětí nemáme. Jeho funkci v podstatě vykonává ombudsman.⁹⁶

V České republice zajišťují sociálně-právní ochranu dětí OSPODy, kterými jsou dle zákona obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociální věci České republiky a také Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí ČR. Sociálně-právní ochranu dětí mohou také poskytovat osoby, jež nejsou orgány SPOD. Tyto osoby jednají na základě pověření vydaným krajským úřadem.⁹⁷

Každé dítě může požádat o pomoc a ochranu, aniž by o tom jeho rodiče či jiní právní zástupci věděli. Dle svých schopností a možností má dítě právo vyjadřovat své názory a přání. K jeho názorům a přáním by mělo být vždy přihlíženo. Dítě má rovněž právo být informováno o všech krocích a rozhodnutích, které se ho týkají.⁹⁸

V případě, že by se dítě ocitlo v přímém ohrožení života či bez náležité péče, může soud na základě předběžného opatření rozhodnout o umístění dítěte do náhradní

---

⁹³ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 459.

⁹⁴ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 459.

⁹⁵ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 459.

⁹⁶ *Veřejný ochránce práv* [online] © 2012–2022 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 12.03.2022] Dostupné z: <https://deti.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/>

⁹⁷ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 459.

⁹⁸ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 459.

péče. V akutních případech může soud rozhodnout už do 24 hodin a předběžné opatření je účinné po dobu jednoho měsíce. Předběžné opatření lze prodloužit o další měsíc v případě, že by se situace nevyřešila. Celková doba pro trvání předběžného opatření nesmí přesáhnout šest měsíců.⁹⁹

O pomoc orgánu pro sociálně-právní ochranu dětí nežádá pouze dítě, ale může požádat i rodič dítěte. Může se jednat o pomoc při úpravě podmínek po umístění dítěte mimo rodinu směřující k návratu dítěte zpět do rodiny nebo o poskytnutí poradenství. Rodič je ale také naopak povinen spolupracovat s pracovníky OSPOD při ochraně zájmů dětí.¹⁰⁰

Pracovníci OSPOD jsou povinni zachovávat mlčenlivost, s výjimkami danými zákonem. Povinná mlčenlivost platí pro pracovníky i po skončení pracovního poměru.¹⁰¹

„Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti,

1. jejichž rodiče

1. zemřeli,

2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo

3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti;

2. které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;

3. které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky podle zákona upravujícího přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

4. které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

---

⁹⁹ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 460.

¹⁰⁰ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 460.

¹⁰¹ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 460.

5. na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

6. které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;

7. které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

8. které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu;

pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí. ¹⁰²

Sociální pracovník OSPOD může spolupracovat například s tzv. ohroženou rodinou. Ohrožená rodina je taková, v níž dochází ke kolísání v sociálním fungování, toto kolísání je důsledkem interakcí jednotlivých členů rodiny nebo celé rodiny s jinými subjekty. Ohrožená rodina má problémy tyto interakce zvládat sama. Sociální pracovník je tu pro to, aby rodině pomohl ve zvládnání interakcí. Schopnost zvládnání těch interakcí se nazývá coping a dle Bartlettové je ovlivněna hned několika faktory. Patří sem vlastnosti klienta, očekávání, interakce mezi očekáváním subjektů a očekávání, která mají klienti od dalších subjektů.¹⁰³

„Sociální pracovník intervenující do životní situace ohrožených rodin nemusí podporovat jen změnu chování u svých klientů, ale také změnu v očekávání u subjektů v jejich sociálním prostředí. ¹⁰⁴

Typicky jsou v hledáčku sociálních pracovníků OSPOD rodiny v rozvodovém řízení, respektive manželé v rozvodovém řízení mající nezletilé děti, jejichž zájmy hájí právě sociální pracovníci z OSPOD jakožto kolizní opatrovník. Kolizní proto, protože se rodiče nezletilého dítěte v případě soudního řízení o svěřeni dítěte do péče dostávají do kolize a sami dítě zastupovat nemohou.

---

¹⁰² § 6 zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

¹⁰³ BARTLETT, Harriett M. a Beatrice N. SAUNDERS. *The common base of social work practice*. New York: National Association of Social Workers, 1970. ISBN 0871010542. Str. 198.

¹⁰⁴ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 361.

Sociální pracovník OSPOD provádí v rodině šetření a poskytuje soudu vyjádření ke způsobu péče o dítě v rodině. Soudci přímé šetření v rodinách sami neprovádějí, proto plně důvěřují a akceptují výsledek šetření sociálních pracovníků.¹⁰⁵

1.2. Povinnost mlčenlivosti sociálního pracovníka

Povinnost mlčenlivosti sociálního pracovníka upravuje § 100 zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Povinnou mlčenlivost zachovávají zaměstnanci obcí a krajů, zaměstnanci státu a zaměstnanci poskytovatelů sociálních služeb, dále také fyzické osoby, které poskytují sociální služby nebo odborníci, kteří jsou přizváni k inspekci v sociálních službách anebo dobrovolníci. Mlčenlivost se vztahuje na údaje, které se týkají osob, kterým se sociální služby poskytují. Povinná mlčenlivost trvá i po skončení pracovního vztahu.¹⁰⁶

Údaje týkající se osob, kterým jsou poskytovány sociální služby, jsou výše uvedené osoby zmocněny poskytovat jiným subjektům pouze v případech stanovených na základě zákona anebo s písemným souhlasem dané osoby.¹⁰⁷

Samozřejmě jako u většiny právních předpisů je zde stanovena i sankce za nedodržení této povinnosti.

V případě porušení povinné mlčenlivosti může dojít k naplnění skutkové podstaty trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji nebo pouze přestupku dle zákona o sociálních službách, za který hrozí pokuta až do výše 50 000 Kč.¹⁰⁸

Tak, jak je zaměstnanci povinná mlčenlivost dána zákonem, může být této povinnosti i zproštěn, a to dvěma způsoby. V prvním případě může být zaměstnanec sociálních služeb zproštěn povinné mlčenlivosti samotným klientem, a to na základě písemného prohlášení klienta s uvedením důvodu a rozsahu zproštění. Druhým

---

¹⁰⁵ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 363.

¹⁰⁶ § 100 zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách

¹⁰⁷ JANEČKOVÁ, E., MACH, P. *Zákon o sociálních službách*. Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7552-247-4. Str. 160.

¹⁰⁸ VALNOHA, J., HOŘÍNOVÁ, A., *Povinnost mlčenlivosti a způsoby vzdorování nátlaku policie na její prolomení*. In. socialniprace.cz [online]. © 2014 [cit. 15.3.2022]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=394>

způsobem zproštění povinné mlčenlivosti je z moci soudní, tedy na základě rozhodnutí soudu v souladu s ustanovením § 8 trestního řádu¹⁰⁹, pro účely trestního řízení.¹¹⁰

Povinnou mlčenlivostí se zabývá také zákon o sociálně-právní ochraně dětí, jehož § 57 nám říká, že všichni zaměstnanci OSPOD jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při vykonávání sociálně-právní ochrany nebo v přímé souvislosti s ní seznámili.¹¹¹

Avšak povinná mlčenlivost nemusí být zachována v případě, že se pracovník dozví či má podezření na týrání dítěte, zneužívání anebo zanedbávání péče o dítě. Tedy povinnost mlčenlivosti zde střídá oznamovací povinnost, kterou mají též státní orgány, zaměstnavatelé a další právnické osoby, hlavně školy, školská a zdravotnická zařízení.¹¹²

Zaměstnanci OSPOD jsou mimo jiné povinni zachovávat mlčenlivost i o místě pobytu rodiče, který se stal obětí domácího násilí v rodině s nezletilým dítětem, o osobách, které upozornily na závadné chování dětí či jejich rodičů a také o místě pobytu osvojených dětí či o jejich osvojitelích.¹¹³

Povinnost mlčenlivosti můžeme najít také v zákoníku práce¹¹⁴ či v zákoně o zdravotnických službách¹¹⁵ a povinná mlčenlivost související zejména s osobními údaji klientů vyplývá též z obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

1.3. Oznamovací povinnost sociálního pracovníka

„V rámci veřejnosti je obecně rozšířené povědomí o oznamovací povinnosti dle trestního zákoníku. Oznamovací povinnost podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí je již méně známá, ačkoliv se týká značného množství subjektů a může mít zásadní význam pro správný postup při ochraně ohrožených dětí.“¹¹⁶

---

¹⁰⁹ zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹¹⁰ TOMAŠČÁKOVÁ, M., *Oznamovací povinnost vyplývající z trestního zákoníku a poskytování sociálních služeb*. In: socialni prace.cz [online]. © 2016 [cit. 15.3.2022]. Dostupné z: <http://www.socialni prace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=915>

¹¹¹ § 57 zákona č. 363/2021 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

¹¹² JANEBOVÁ, R., *Dilemata mezi právem a etikou aneb právo nezavazuje odpovědnosti* [online]. © 2009 [cit. 15.3.2022] Dostupné z: socialnirevue.cz/media/docs/Janebova_DilemaPravoEtika.pdf

¹¹³ zákon č. 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

¹¹⁴ zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

¹¹⁵ zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotnických službách

¹¹⁶ TOMEŠOVÁ, Jana. *Ohrožené dítě a oznamovací povinnost*. [online] © 1999–2021 ATLAS CONSULTING spol. s r.o. [cit. 17.3.2022] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ohrozene-dite-oznamovaci-povinnost>

Oznamovací povinnost v sociálních službách je dle mého mínění velmi palčivým tématem. Osoby, které sociální služby využívají se nacházejí velmi často v nepříznivých životních situacích a potřebují se minimálně někomu svěřit. Pro sociální pracovníky je mnohdy velmi těžké klientům vysvětlit, že jsou tíženi oznamovací povinností. Toto téma je samozřejmě velmi náročné ve smyslu zachování důvěrného vztahu klienta a sociálního pracovníka. Zejména velmi problematické je toto téma v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež.

Oznamovací povinnost vyplývá ze zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a samozřejmě je úzce spjata se zachováváním povinné mlčenlivosti při poskytování sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Kterých trestných činů se tedy oznamovací povinnost týká?

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník vymezuje určité situace, kdy i samo neoznámení trestného činu je trestným činem. Jedná se o nepřekážení trestného činu, který je zrovna páchán či se připravuje. Z vyjmenovaných trestných činů je pro sociální pracovníky důležitý zejména trestný čin vraždy, zabití, těžké ublížení na zdraví, nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy, loupež, znásilnění, pohlavní zneužití, týrání svěřené osoby, krádež, podvod, pojistný podvod a nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy.¹¹⁷

A druhým případem je neoznámení trestného činu, který se již stal. Patří sem opět vražda, těžké ublížení na zdraví a týrání svěřené osoby. Trest neoznámení trestného činu zaniká v případě, že by oznámením osoba uvedla v nebezpečí smrti sebe či osobu blízkou nebo by hrozilo ublížení na zdraví nebo jiná závažná újma nebo trestní stíhání.¹¹⁸

Oznamovací povinnost vůči orgánu sociálně-právní ochrany dětí mají státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatelé zdravotních služeb nebo další zařízení určená pro děti a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Tento výčet udává § 10 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.¹¹⁹

Státními orgány jsou i jednotky územní samosprávy. Pověřenými osobami jsou právnické i fyzické osoby, jež jsou pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany dětí. Školy a školská zařízení jsou definovány školským zákonem¹²⁰, stejně tak

---

¹¹⁷ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹¹⁸ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹¹⁹ TOMEŠOVÁ, Jana. *Ohrožené dítě a oznamovací povinnost*. [online] © 1999–2021 ATLAS CONSULTING spol. s r.o. [cit. 17.3.2022] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ohrozene-dite-oznamovaci-povinnost>

¹²⁰ zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon

poskytovatelé zdravotních služeb jsou definováni zákonem o zdravotních službách¹²¹, tudíž jejich obsah není nutné dále definovat. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsou též jasná.¹²²

Oznamovací povinnost má ale i každý občan České republiky. Dle § 7 zákona o sociálně-právní ochraně dětí může každý upozornit sociálního pracovníka pracujícího na OSPOD na to, že má podezření, že se někde nachází dítě, o které není dostatečně postaráno nebo které se nechová dle obvyklých společenských norem, např. šikanuje ostatní děti. Či že má podezření na sexuální zneužívání dítěte, týrání dítěte. Dokonce i samo dítě, se může dle § 8 tohoto zákona přihlásit na OSPOD i bez vědomí svých rodičů či zákonných zástupců. A dále pak § 10 zavádá oznamovací povinnost i dalším pracovníkům zařízení pro děti, nemocnic a dalších, aby podobné podezřelé chování hlásili OSPOD. Takováto oznámení lze učinit i anonymně.¹²³

Na OSPOD se můžete obrátit:

- „*máte-li podezření na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti,*
- *v případě skutečnosti, že na dětech byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost nebo mravní vývoj,*
- *či při podezření, že děti jsou ohrožovány násilím mezi rodiči, a podobně.*“¹²⁴

Ve výše vyjmenovaných případech ovšem nestačí vše ohlásit pouze na OSPOD, je nutné splnit oznamovací povinnost hlavně vůči Policii České republiky, jak vyplývá z trestního zákoníku.

Oznamovací povinnost odpadá advokátovi či jeho zaměstnanci, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe. Odpadá též duchovním registrovaných církví a náboženským společenstvem s oprávněním k výkonu zvláštních práv.¹²⁵

---

¹²¹ zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotnických službách

¹²² TOMEŠOVÁ, Jana. *Ohrožené dítě a oznamovací povinnost*. [online] © 1999–2021 ATLAS CONSULTING spol. s.r.o. [cit. 17.3.2022] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ohrozene-dite-oznamovaci-povinnost>

¹²³ KAŇÁK, Jan. *Oznamovací povinnost*. [online] © Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s. 2011–2022 [cit. 17.3.2022] Dostupné z: <https://sancedetem.cz/oznamovaci-povinnost>

¹²⁴ KAŇÁK, Jan. *Oznamovací povinnost*. [online] © Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s. 2011–2022 [cit. 17.3.2022] Dostupné z: <https://sancedetem.cz/oznamovaci-povinnost>

¹²⁵ JANEBOVÁ, R., *Dilemata mezi právem a etikou aneb právo nezavazuje odpovědnosti* [online] © 2009 [cit. 15.3.2022] Dostupné z socialnirevue.cz/media/docs/Janebova_DilemaPravoEtika.pdf

Problematické je pak ohlašování osobou, která má povinnost zachovávat mlčenlivost. Totiž v ustanovení § 10 odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí v poslední větě je uvedeno, že

„při plnění oznamovací povinnosti se nelze dovolávat povinnosti mlčenlivosti.“¹²⁶

To by znamenalo, že i osoby s povinnou mlčenlivostí musí oznámit veškeré skutečnosti, které poukazují na ohrožené dítě. Avšak to není pravda. Při rozsahu oznamovací povinnosti musíme vycházet z ustanovení § 53 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.¹²⁷

„Subjekt s povinností mlčenlivosti tak je povinen orgánu sociálně-právní ochrany dětí sdělit a oznámit pouze údaje o podezření týrání, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání péče o něj, nikoli veškeré skutečnosti týkající se ohrožení dítěte.“¹²⁸

Jak vyplývá z výše uvedeného hranice mezi povinnou mlčenlivostí a oznamovací povinností je velmi tenká. Proto je pro zaměstnance sociálních služeb, ale nejen pro ně, velmi důležité vést pečlivě dokumentaci o každém klientovi. V případě podezření na jakékoliv pochybení pracovníka při výkonu své práce tedy zachování těchto povinností je totiž pečlivá dokumentace jedinou oporou pracovníka. V dokumentaci by měly být uvedeny všechny zjištěné informace o klientovi, klientem sdělované informace a zejména důvody proč pracovník oznamovací povinnost splnil či nesplnil anebo proč prolomil či neprolomil mlčenlivost.¹²⁹

---

¹²⁶ § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí

¹²⁷ TOMĚŠOVÁ, Jana. *Ohrožené dítě a oznamovací povinnost*. [online] © 1999–2021 ATLAS CONSULTING spol. s.r.o. [cit. 17.3.2022] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ohrozene-dite-oznamovaci-povinnost>

¹²⁸ MACELA, M., HOVORKA, D., KRÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, Z., ZÁRASOVÁ, K. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, Komentář, 2. vydání*. Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-481-4. Str. 155.

¹²⁹ TOMAŠČÁKOVÁ, M., *Oznamovací povinnost vyplývající z trestního zákoníku a poskytování sociálních služeb*. In: [socialniprace.cz](http://www.socialniprace.cz) [online]. © 2016 [cit. 15.3.2022]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=915>

2. Empirická část

„Metodologie je systematická teorie metod. Je to nauka o metodách a o jejich hodnocení. Předmětem metodologie je studium metod a postupů, jež jsou používány v daném vědním oboru.“¹³⁰

Metody výzkumu dělíme na kvalitativní a kvantitativní.

Kvantitativními metodami jsou vytvářena data, která lze prezentovat čísly a lze je použít do statistických analýz. Naproti tomu kvalitativní metody přinášejí výsledky, jež není možné do statistik použít. Jejich výsledky se totiž interpretují prostřednictvím slov.¹³¹

Kvantitativní výzkumná metoda je metoda sběru dat, jež si klade za cíl popsat zkoumanou oblast nebo nevyhovující stav. Pracuje s větším množstvím respondentů, od kterých získává data většinou prostřednictvím dotazníků. Data se následně zpracovávají a statisticky vyhodnocují. U kvalitativní výzkumné metody je tomu stejně, jen se nejedná o získávání velkého množství dat pomocí dotazníků, ale stačí pouze nižší počet respondentů, od kterých získáváme data prostřednictvím např. rozhovorů.

Data obou výzkumných metod nerozděluje pouze způsob jejich interpretace, ale také způsob sběru dat. Rozdíl nacházíme hlavně mezi daty primárními a sekundárními. Primární data jsou ta, která výzkumník získá sám a data sekundární jsou ta, která získá z již existujících výzkumů.¹³²

Jedním z nejefektivnějších a nejběžnějších způsobů sběru dat je dotazník. Dotazníkem lze získat velké množství dat. Samotná kvalita dat závisí na designu samotného dotazníku, jeho struktuře.¹³³

„Předpokladem etického a legálního výzkumu je, aby byla respektována v daném místě a čase platná právní úprava garantující ochranu osobních údajů.“¹³⁴

---

¹³⁰ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 527.

¹³¹ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 527.

¹³² MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 528.

¹³³ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 528.

¹³⁴ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 529.

V České republice se řídíme obecným nařízením o ochraně osobních údajů tzv. GDPR¹³⁵, jehož plné znění nalezneme v Nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské UNIE.

Kromě zvolení výzkumné metody a volby mechanismu pro sběr dat k výzkumu je také velmi důležité nastavit si, od koho ta data budu sbírat, tedy zvolit výzkumný vzorek, vzorek respondentů.

Výběr vzorku lze učinit prostým náhodným výběrem, systematickým náhodným výběrem, stratifikovaným náhodným výběrem anebo vícestupňovým shlukovým výběrem.¹³⁶

Prostý náhodný výběr se používá ke zkoumání obecných problémů, kdy každý respondent má stejnou šanci na výběr. Systematický náhodný výběr je nastavený k výběru každého několikátého případu, např. každého desátého respondenta. Stratifikovaný náhodný výběr počítá s úzce vytvořenými skupinami jedinců, ze kterých jsou pak náhodně vybíráni respondenti. Vícestupňový shlukový výběr pak funguje podobně jako ten stratifikovaný náhodný výběr, jen se nejedná o úzce vytvořené skupiny, ale o skupiny široké, z nichž se vybírají užší a užší skupiny a z nich nakonec respondenti.¹³⁷

Odlišný od výše zmíněných je pak tzv. kvótní výběr.

„Když děláte kvótní výběr, snažte se imitovat vlastnosti celé populace, nebo vašeho jiného základního souboru. Pokud chcete výsledky, které vám poskytnou váš vybraný soubor respondentů zobecnit na celý základní soubor, je potřeba, aby váš výběrový soubor měl stejné charakteristiky jako soubor základní.“¹³⁸

Pokud pak vybraný vzorek respondentů splňuje charakteristiky základního souboru, můžeme o něm říci, že je reprezentativní, tedy reprezentativní vzorek respondentů. Protože reprezentuje vlastnosti základního souboru.¹³⁹

---

¹³⁵ General Data Protection Regulation, v České republice vstoupila v účinnost od 25. května 2018

¹³⁶ Jak vybrat vzorek respondentů [online] © Copyright 2012 – 2020 Survio. All rights reserved. [cit. 15.4.2022] Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/blog/jak-vytvorit-dotaznik/jak-vybrat-vzorek-respondentu>

¹³⁷ Jak vybrat vzorek respondentů [online] © Copyright 2012 – 2020 Survio. All rights reserved. [cit. 15.4.2022] Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/blog/jak-vytvorit-dotaznik/jak-vybrat-vzorek-respondentu>

¹³⁸ Jak vybrat vzorek respondentů [online] © Copyright 2012 – 2020 Survio. All rights reserved. [cit. 15.4.2022] Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/blog/jak-vytvorit-dotaznik/jak-vybrat-vzorek-respondentu>

¹³⁹ Jak vybrat vzorek respondentů [online] © Copyright 2012 – 2020 Survio. All rights reserved. [cit. 15.4.2022] Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/blog/jak-vytvorit-dotaznik/jak-vybrat-vzorek-respondentu>

Jak už jsem uváděla, nejefektivnějším je pro sběr dat dotazník. Dotazníky můžeme mít papírové, online, telefonické, dotazníky vyplňované s tazatelem anebo poštou distribuované dotazníky. Asi nejvyužívanějšími jsou online dotazníky, protože jejich distribuce je časově i finančně nejméně náročná.

Jako zajímavost můžeme uvést, že je možné metody kvantitativního a kvalitativního zkoumání kombinovat. Při kombinaci obou technik častokrát výzkumník získá nejlepší výsledky pro svůj výzkum. Tento názor zastává např. paní docentka Ivana Loučková¹⁴⁰ a magistra Zuzana Škodová.¹⁴¹

2.1. Cíl práce a hypotézy

Jako cíl práce jsem si stanovila vyzkoumat, zda se sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí při řešení konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti řídí spíše etickým hlediskem nebo hlediskem právním.

Jako výzkumnou otázku uvádím:

Jakým hlediskem se při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti řídí sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí?

Pro tento výzkum jsem si stanovila hypotézy:

H1: Sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se při své práci řídí spíše etickým hlediskem než hlediskem právním.

H2: Sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí se při své práci řídí spíše právním hlediskem než hlediskem etickým.

2.2. Metodika výzkumu

„Výzkum je systematická forma bádání, která může nabývat řady odlišných podob. Podle záměru, resp. cíle, podle zamýšleného dopadu výsledků, ale též podle naladění samotného výzkumníka. Ve výzkumu se můžeme setkat s ryze objektivistickými vědeckými snahami, ale též se zcela subjektivistickými

---

¹⁴⁰ LOUČKOVÁ, Ivana. *Směrem k integrovaným strategiím nejen ve výzkumu v sociální práci*. Sociologický časopis, 2001, 37 (3).

¹⁴¹ ŠKODOVÁ, Zuzana. *Praktický úvod do metodologie výzkumnej práce*. Martin: Univerzita Komenského v Bratislave, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, 2013. ISBN 978-80-89544-43-1.

interpretačními přístupy. V kontextu společenských věd můžeme odlišovat v první řadě kvantitativní a kvalitativní výzkumy.“¹⁴²

Každý výzkum by měl být zcela transparentní. Neměly by být zatajovány podstatné skutečnosti a každý výzkumník by měl být schopen doložit a zdůvodnit průběh svého výzkumu a jeho výsledky.¹⁴³

Sociální pracovník jako takový je vlastně sám o sobě výzkumníkem, výzkumník životních situací každého klienta. Uplatňuje vědecké a výzkumné metody v každodenní praxi.¹⁴⁴

Pro výzkum v této diplomové práci jsem použila kvantitativní výzkumnou strategii. Na začátku kvantitativního výzkumu je teorie a naše osobní zkušenosti, vše to, co popisuje zkoumaný jev, situaci a vše to, co budeme používat při dalším postupu.¹⁴⁵

„Podle Juszczyka spočívá kvantitativní analýza v hodnocení a interpretaci faktů, jevů a procesů především prostřednictvím výpočtů využívajících deskriptivní a matematickou statistiku.“¹⁴⁶

Ve fázi projektování jsem si zvolila výzkumný problém, tedy to, co chci zkoumat. Cílem práce je vyzkoumat, zda se sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí při řešení konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti řídí spíše etickým hlediskem nebo hlediskem právním.

Tento výzkum realizuji, protože mě problematika povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti zajímá a dle mého názoru patří k sociální práci. Domnívám se, že se sociální pracovníci setkávají často s konfliktem mezi těmito povinnostmi a je třeba ho řešit. Jen nikde přesně nenaleznete návod, jak na to. Proto bych ráda zjistila, jakým způsobem řeší sociální pracovníci tento konflikt, konkrétně pak sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí. Dle odborné literatury zpracované v teoretické

---

¹⁴² MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 525.

¹⁴³ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 525.

¹⁴⁴ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 525.

¹⁴⁵ KODYMOVÁ, Pavla a Kateřina ŠÁMALOVÁ, ed. *Vzdělávání v sociální práci: sborník z mezinárodní vědecké konference 5. dny sociální práce*. Praha: Falešník Ondřej Ing. - FALON, 2012. ISBN 978-80-87432-07-5. Str. 150.

¹⁴⁶ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 111.

části této práce můžeme nalézt dvě hlediska, kterými je možné na danou problematiku nahlížet, a to hledisko právní a hledisko etické. Které z nich je ale mezi výše zmíněnými pracovníky častěji používáno?

Projektování, jež je součástí procesu sociálního výzkumu zahrnuje výzkumný problém, studium literatury, pojmový rámec, hypotézy a výzkumné otázky a výběr metody výzkumu.

Výzkumný problém společně s hypotézami a výzkumnou otázkou je definován v předchozí podkapitole č. 2.1. Pojmový rámec je teoretickou částí této práce, která byla sestavena za pomoci odborné literatury, kterou jsem si nastudovala. Jako výzkumnou metodu jsem si zvolila kvantitativní výzkumnou teorii. Kvantitativní výzkum budu realizovat za pomoci dotazníkového šetření. Konkrétně jsem použila online dotazník, který jsem rozeslala mezi sociální pracovníky nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a sociální pracovníky na orgánech sociálně-právní ochrany dětí.

Po zpracování všech náležitostí projektování následuje samotná realizace výzkumu. Tedy sběr dat, jejich analýza a následná prezentace.

Samotný sběr dat jsem uskutečnila dotazníkovou metodou, jejímž základem je dotazník. Dotazník je vlastně takovým systémem otázek a odpovědí. Pro úspěšné sestavení dotazníku je třeba dodržovat určitá pravidla.

Každý dotazník by měl obsahovat úvodní text. V úvodním textu nalezneme označení autora dotazníku a cíl výzkumu. Případně by zde měl být návod, jak má respondent odpovídat na otázky. Úvodní text také může obsahovat odkaz na výsledky výzkumu.¹⁴⁷

Na začátku dotazníku by měly být otázky snazšího charakteru, aby navnadily respondenta. Poté následují otázky složitějšího charakteru a nakonec otázky tzv. na tělo. Avšak každý dotazník nemusí a ani neobsahuje všechny tyto otázky.¹⁴⁸

V každém dotazníku by neměly chybět tzv. personálie, tedy otázky zaměřené přímo na osobu respondenta, např. pohlaví a věk respondenta. Důležité je také vhodně zvolit množství otázek. Samozřejmě pro každého respondenta je příjemnější menší

---

¹⁴⁷ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 118.

¹⁴⁸ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 118.

množství otázek, ale vždy závisí na populaci, věku dané populace, kulturní úrovni, vzdělání a náročnosti tématu a mnoha dalších faktorech.¹⁴⁹

Po sestavení dotazníku můžeme pokročit ke sběru dat. Pro sběr dat k mému výzkumu jsem použila formulář googleforms, kde jsem sestavila dotazník ke své diplomové práci a ten jsem následně rozeslala respondentům, tedy sociálním pracovníkům z NZDM a OSPOD.

Pro výběr výzkumného vzorku jsem použila kvótní výběr. Vybrala jsem základní soubor, tedy sociální pracovníky z České republiky pracující v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí. Z tohoto základního souboru pak byli náhodně vybráni potenciální respondenti pro výzkum k této diplomové práci. Oslovila jsem 200 náhodných respondentů. Velikost výzkumného vzorku jsem stanovila na 80 respondentů.

Jednotky pro výzkumný vzorek byly vybírány zcela náhodně přes registr poskytovatelů sociálních služeb a na portále www.ospod.cz.

Nakonec je výzkumným vzorkem 117 respondentů. Můj výběrový soubor respondentů splňuje charakteristiky základního souboru, lze o něm tedy říci, že je reprezentativním vzorkem respondentů.

---

¹⁴⁹ MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2. Str. 118.

3. Interpretace získaných dat

Cílem výzkumu v této diplomové práci bylo vyzkoumat, zda se sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí při řešení konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti řídí spíše etickým hlediskem nebo hlediskem právním.

Pomocí dotazníku, který měl jedenáct otázek a jeho přesné znění naleznete v příloze jsem získala data od 117 respondentů. Následuje série grafů, které nejprve specifikují respondenty a následně se zabývají samotnou problematikou konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti sociálních pracovníků v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí. A dále pak, což nás zajímá nejvíce, řeší hledisko využívané při řešení tohoto konfliktu. Posledních šest grafů pak poukazuje na zjištěná data u jednotlivých institucí.

Z dvou set rozeslaných dotazníků jsem získala sto sedmáct odpovědí.

Podle dostupných informací z roku 2020 bylo dle EUROSTATU¹⁵⁰ celkem 105 100 osob pracujících v sociálních službách.¹⁵¹

Ze 117 respondentů odpovídalo na otázky v dotazníku 92 žen a 25 mužů. Konkrétně tedy 79 % žen a 21 % mužů, jak ukazuje graf č. 1 - Pohlaví respondenta. Může to také vypovídat o tom, že mezi sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách stále ještě více převažují ženy. V loňském roce podle dat Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky pracovalo v sociálních službách 86 % žen a 14 % mužů, na vedoucích pozicích pak 57 % žen a 43 % mužů.¹⁵²

Podle některých lidí je totiž péče přirozenou součástí ženské povahy – tento motiv je obsažený ve výchově dívek, vidíme ho v televizi i v reklamě.¹⁵³

Většina mužů odpovídajících na dotazník byli sociální pracovníci z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Z vlastní zkušenosti vím, že muž sociální

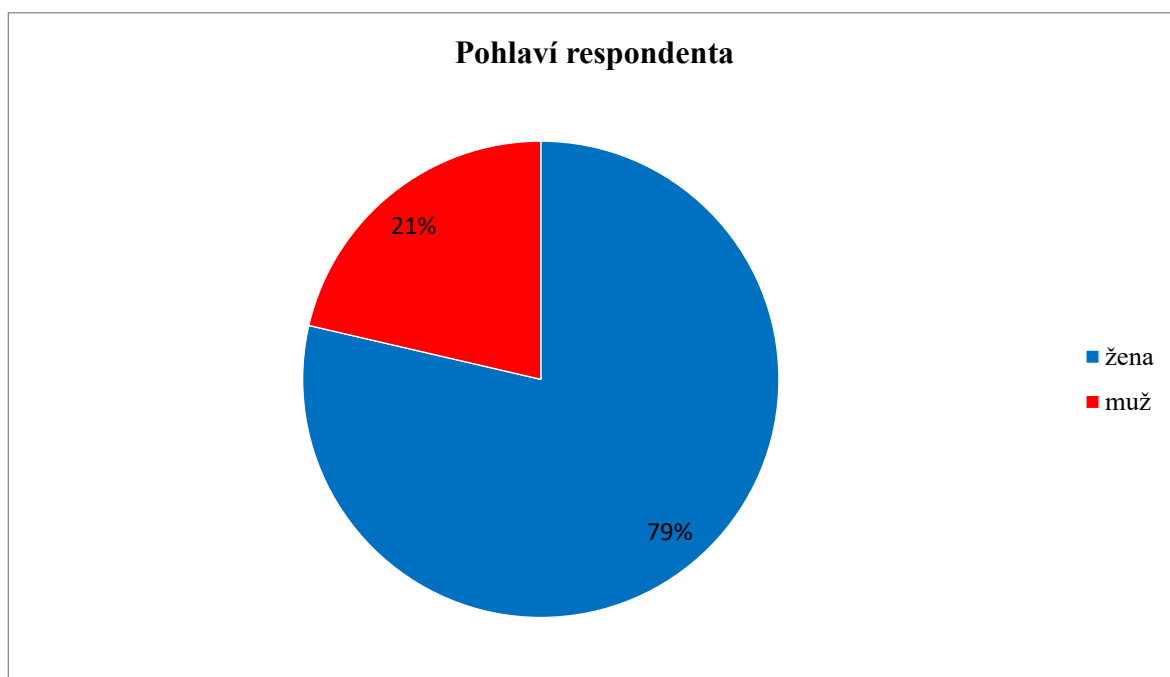
¹⁵⁰ Statistický úřad Evropské unie

¹⁵¹ HORECKÝ, Jiří, PRŮŠA, Ladislav. *Kolik lidí pracuje v sociálních službách?* [Online] [cit. 15.4.2022] Dostupné z: https://horecky.cz/wp-content/uploads/2021/06/1583936899_4884-001.pdf

¹⁵² ČTVRTNÍČKOVÁ, Monika, TÁBORSKÁ, Tereza. *Sociální služby jako samozřejmá ženská práce? Alice se zasadí o její docenění!* [online] www.feminismus.cz (2003) [cit. 15.4.2022] Dostupné z: <https://www.feminismus.cz/cz/clanky/socialni-sluzby-jako-samozrejma-zenska-prace-alice-se-zasadi-o-jeji-doceneni>

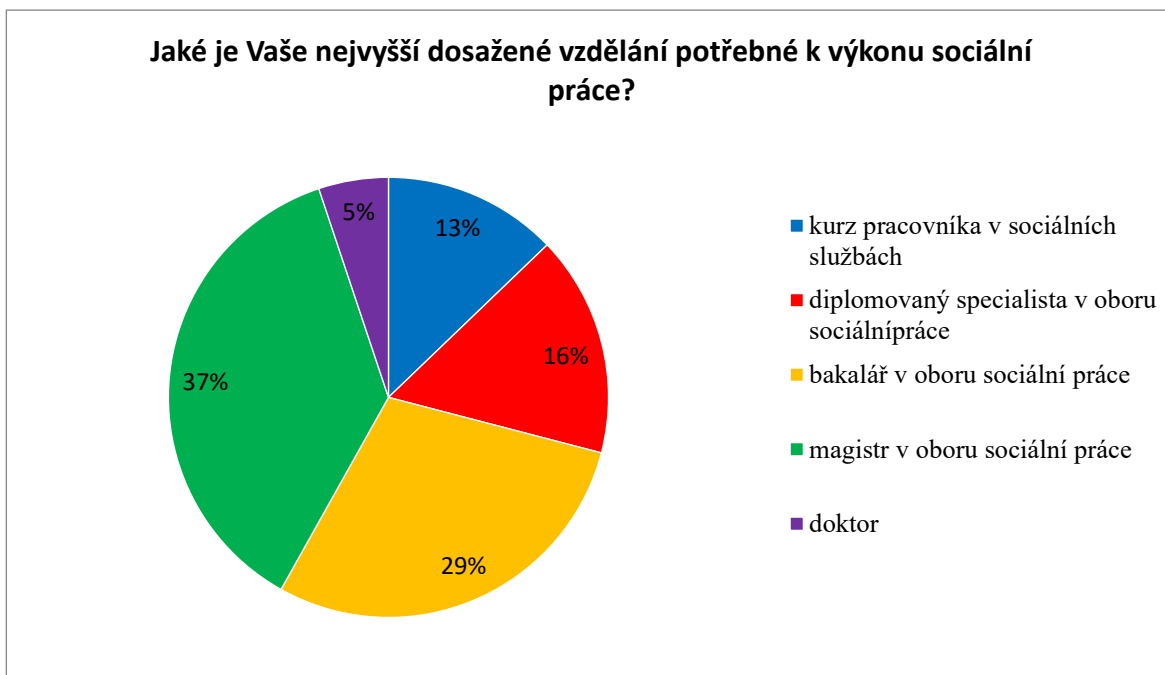
¹⁵³ ČTVRTNÍČKOVÁ, Monika, TÁBORSKÁ, Tereza. *Sociální služby jako samozřejmá ženská práce? Alice se zasadí o její docenění!* [online] www.feminismus.cz (2003) [cit. 15.4.2022] Dostupné z: <https://www.feminismus.cz/cz/clanky/socialni-sluzby-jako-samozrejma-zenska-prace-alice-se-zasadi-o-jeji-doceneni>

pracovník v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež je velkým přínosem pro službu.

Graf č. 1 - Pohlaví respondenta - vlastní zdroj

Dle grafu č. 2 - Nejvyšší dosažené vzdělání na dotazník nejvíce odpovídali magistři v oboru sociální práce, další hojně zastoupení měli bakaláři a nejméně respondentů vlastní doktorát. Konkrétně doktorát vlastní 6 respondentů, což je 5 % z dotázaných respondentů. Titul magistr má 43 respondentů, tedy 37 %. Mezi respondenty mají své zastoupení bakaláři, konkrétně 34 respondentů, což je 29 %. A pak 19 diplomovaných specialistů (16 %). Můžeme tedy konstatovat, že na dotazník odpovídali vysoce odborně způsobilí a kvalifikovaní sociální pracovníci. Máme tu i zastoupení pracovníků v sociálních službách, kteří reprezentují nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, konkrétně 15 respondentů, což je 13 % z celkového počtu dotázaných.

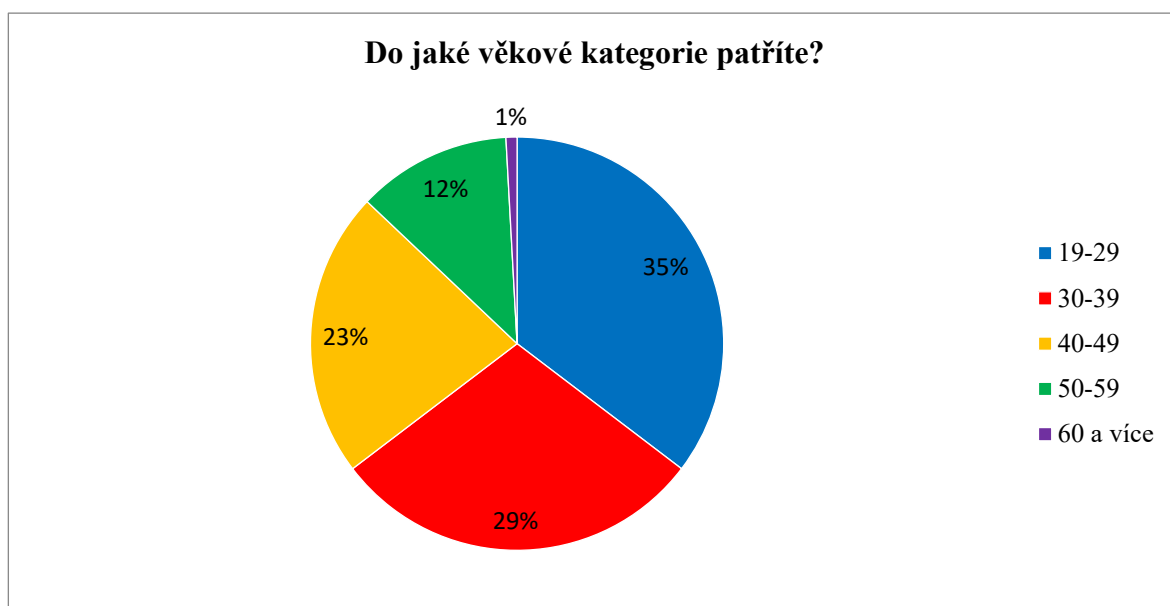

Graf č. 2 - Nejvyšší dosažené vzdělání - vlastní zdroj

Graf č. 3 - Věk respondentů ukazuje, že nejvíce respondentů bylo ve věku 19-29 let, což může být dle mého názoru zapříčiněno tím, že v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež většinou pracují mladší lidé. Je to z toho důvodu, že přece jen mladší člověk má ke klientovi v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež blíže než člověk starší. Klienti nízkoprahových zařízení pro děti a mládež s mladšími pracovníky snáz navazují vztah, cítí se s nimi víc jako s kamarády. Mladší pracovníci také klientům snáz porozumí, je pro ně snazší sledovat trendy, a to nejen ty módní, ale celkově společenské.

V dnešní době je pro mladé lidi velmi důležité pohybovat se a být viděn na sociálních sítích, což je též pro mladší sociální pracovníky snazší. Stále se objevují novější platformy a technologie, je důležité neustále sledovat vývoj a držet krok.

Konkrétně tedy ve věku 19-29 let je 41 respondentů, což je 35 % z celkového počtu dotázaných. Dále pak 34 respondentů je ve věku 30-39 let, což je 29 % z celkového počtu dotázaných. Respondentů ve věku 40-49 odpovídalo 23 %, konkrétně 26 respondentů. Ve věku 50-59 let je 14 respondentů (12 %) a ve věku 60 a více let byl pouze 1 respondent, tedy 1 %.

Graf č. 3 - Věk respondentů - vlastní zdroj

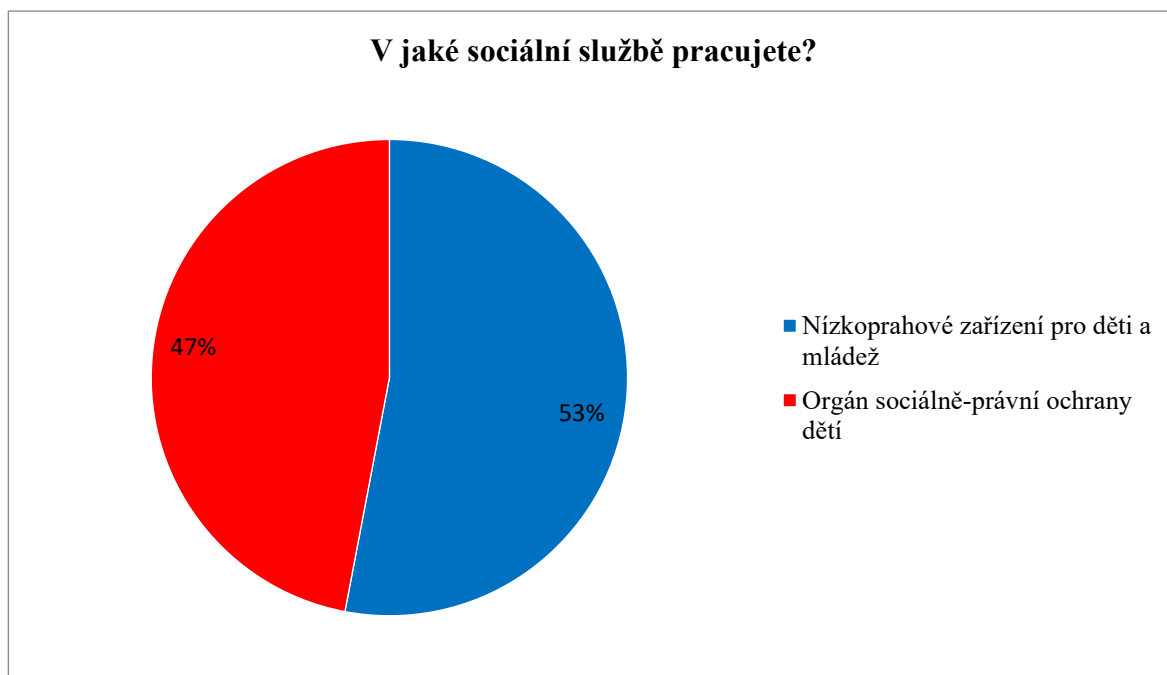
Na dotazník dle grafu č. 4 – Zaměření pracovníků odpovědělo 62 pracovníků z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, konkrétně 53 % a 55 pracovníků z orgánů pro sociálně právní ochranu dětí, konkrétně 47 %. Při rozesílání dotazníků byl kladen velký důraz na to, aby měly obě instituce, pokud možno, stejné početní zastoupení. Bylo rozesláno 200 dotazníků, konkrétně 100 sociálním pracovníkům z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a 100 dotazníků sociálním pracovníkům z orgánů pro sociálně-právní ochranu dětí.

Dle registru sociálních služeb je aktuálně v České republice 250 registrovaných nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.¹⁵⁴

Dle portálu www.ospod.cz je aktuálně v České republice 227 orgánů pro sociálně-právní ochranu dětí.¹⁵⁵

¹⁵⁴ Registr poskytovatelů sociálních služeb [online] Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do;jsessionid=DAC8D9CEF09849801EA945277CAC92ED.node1?SUBSESSION_ID=1650814946179_1

¹⁵⁵ Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí [online] Dostupné z: <https://www.ospod.cz/volna-sekce-1/kontaktujte-vas-ospod/>

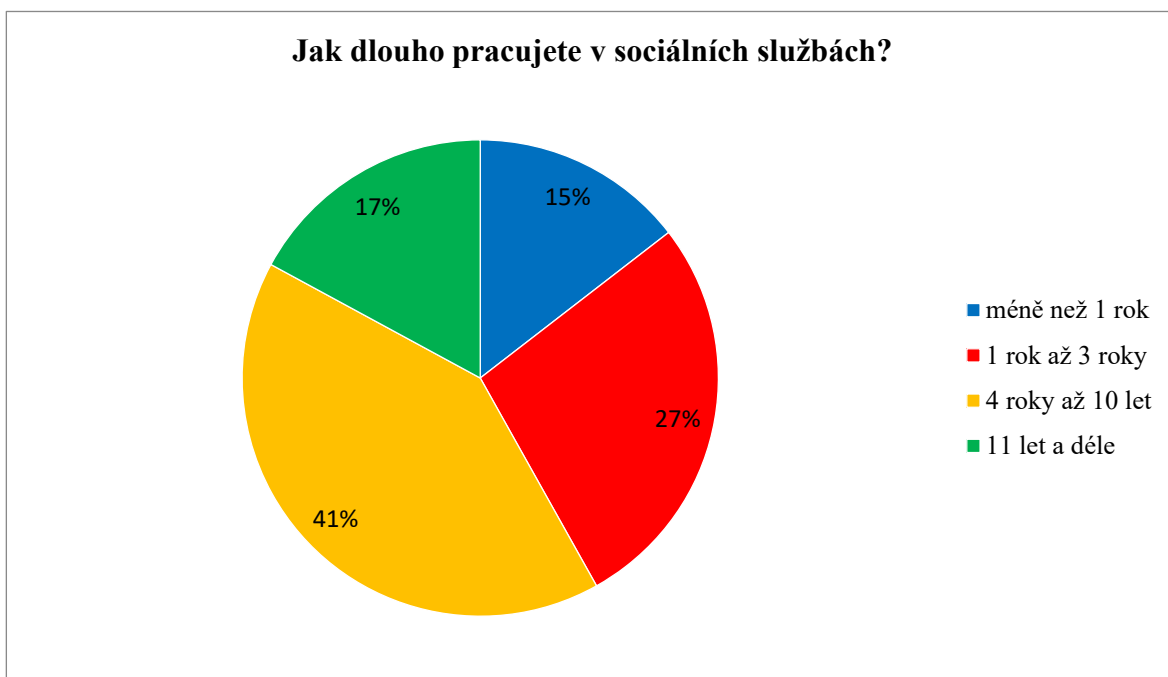

Graf č. 4 - Zaměření pracovníků - vlastní zdroj

Nejvíce respondentů, konkrétně 48 (54 %) ze 117, pracuje v sociálních službách 4 až 10 let, dále pak 20 (23 %) respondentů pracuje v sociálních službách 11 let a déle. Dle toho usuzuji, že na dotazník odpovídali povětšinou velmi zkušené sociální pracovníky.

V dotazníku mají své zastoupení ale také sociální pracovníci působící v sociální sféře méně než 1 rok, konkrétně 17 respondentů (15 %) a také sociální pracovníci působící v sociálních službách 1 rok až 3 roky, kterých je 32, tedy 27 %, což je též velmi početné zastoupení.

Může se jednat o začínající sociální pracovníky nebo osoby, které změnily pole působnosti a začaly pracovat v sociální sféře.

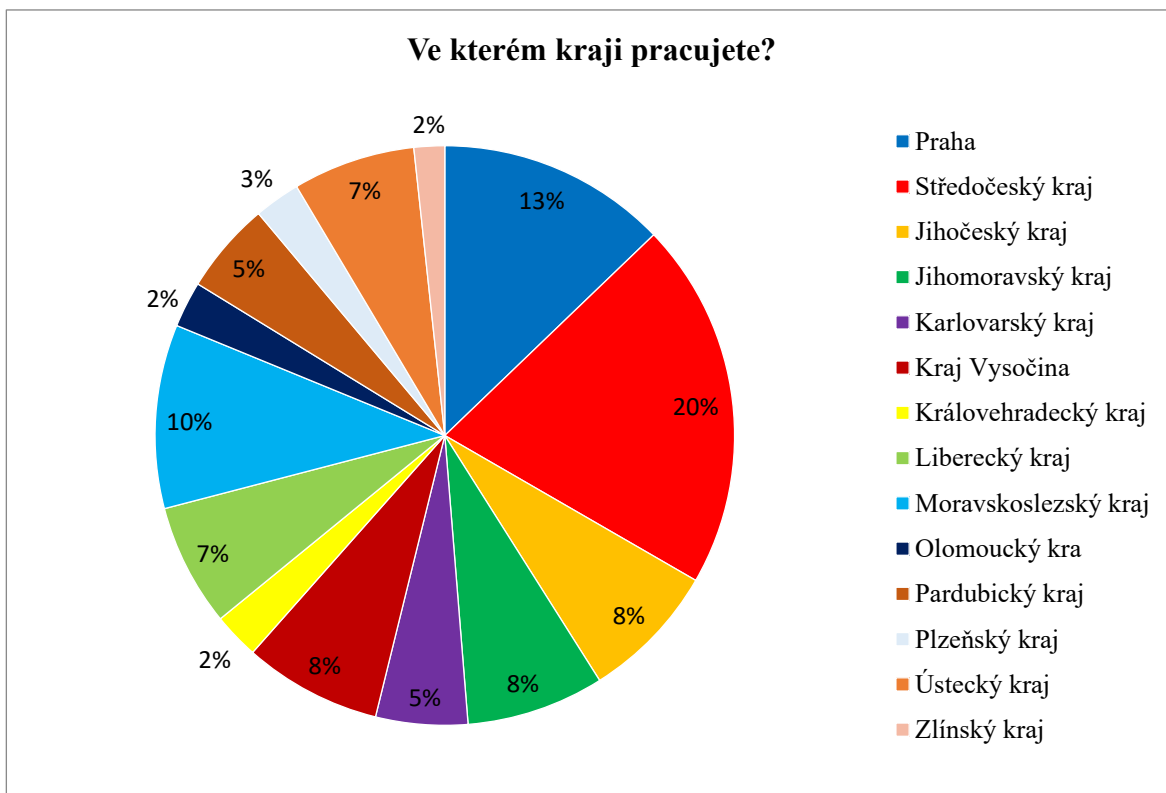
Graf č. 5 - Působení v sociální sféře - vlastní zdroj

Graf č. 6 – Kraj působení ukazuje, že respondenti pocházejí ze všech koutů České republiky. Nejpočetnější zastoupení má samozřejmě Praha a Středočeský kraj.

Z Prahy je 15 respondentů, ze Středočeského kraje 24 respondentů, Jihočeský kraj čítá 9 zástupců, Jihomoravský kraj stejně tak, z Karlovarského kraje pochází 6 respondentů, v Kraji Vysočina působí 9 respondentů, z Královohradeckého kraje odpověděli pouze 2 respondenti, Liberecká kraj zastupuje 8 respondentů, Moravskoslezský kraj 12 respondentů, Olomoucký kraj 3 respondenti, z Pardubického kraje je 6 respondentů, z Plzeňského 3 respondenti, Ústecký kraj zastupuje 8 respondentů a Zlínský 2 respondenti.

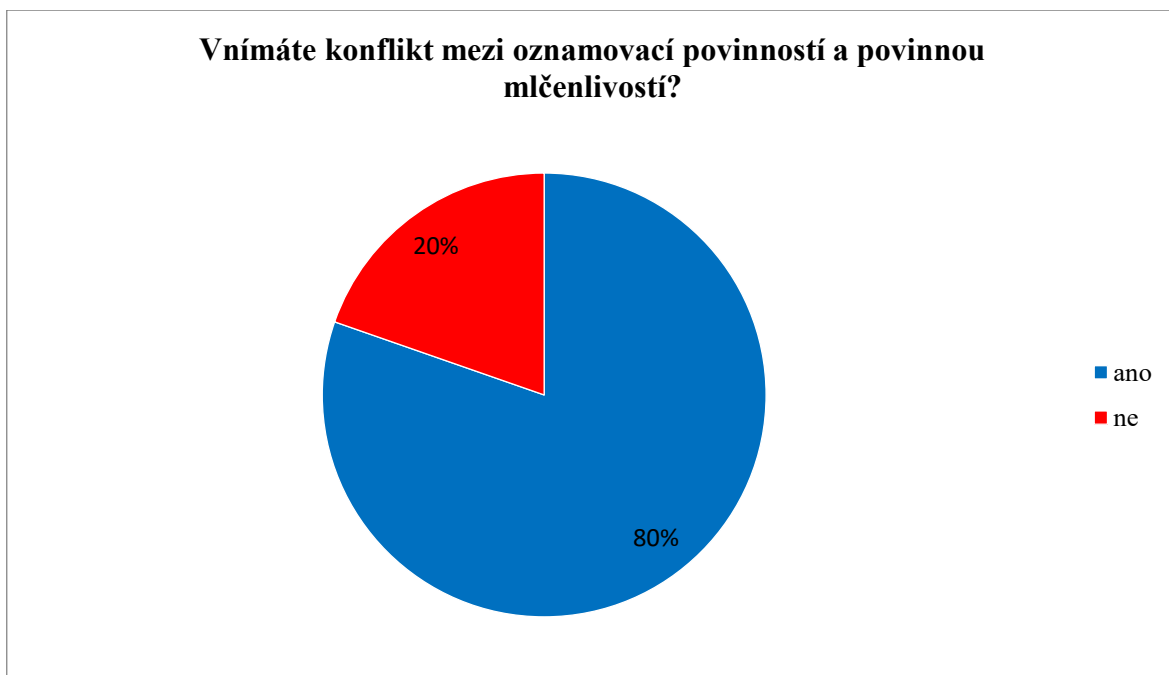
Soubor tedy skutečně obsahuje respondenty z celé České republiky.

Graf č. 6 - Kraj působení - vlastní zdroj

Na otázku: Vnímáte konflikt mezi oznamovací povinností a povinnou mlčenlivostí? Dle grafu č. 7 – Vnímání konfliktu odpovědělo 94 (80 %) respondentů kladně, zbylých 23 (20 %) však tento konflikt nevnímá. Může to být zapříčiněno tím, že jsou pro ně obě povinnosti tak rozdílné, že při setkání s nimi necítí, že by si odporovaly a řešení je pro ně jednoznačné. Nebo se s tímto konfliktem ještě nesešli, a proto ho nedokáží vnímat, definovat.

Graf č. 7 - Vnímání konfliktu - vlastní zdroj

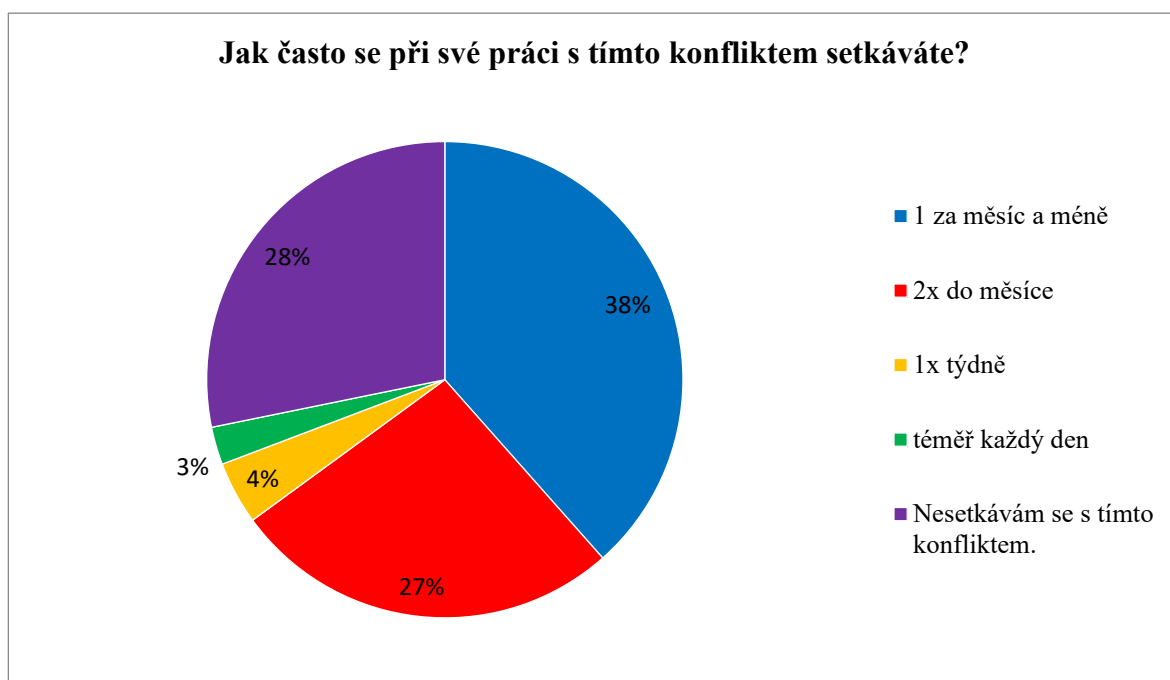
Graf č. 8 - Setkání se s konfliktem nám ukazuje, že 79 (68 %) respondentů ze 117 dotázaných se s konfliktem povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti setkalo a zbylých 38 (32 %) nikoliv. Respondenti, kteří se s konfliktem mlčenlivosti a oznamovací povinnosti nesečkali mohou být v oboru kratší dobu nebo jsou mezi nimi ti, kteří konflikt nevnímají, tedy zmíněných 20 % respondentů, kteří konflikt mezi povinnou mlčenlivostí a oznamovací povinností nevnímají.

Graf č. 8 - Setkání se s konfliktem - vlastní zdroj

Nejčastěji se s konfliktem povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti setkávají sociální pracovníci z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a sociální pracovníci z orgánů sociálně právní ochrany dětí 1 do měsíce a méně. Konkrétně je to 45 respondentů (38 %). Dvakrát do měsíce se s konfliktem povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti setkává 31 respondentů (26 %), jednou týdně se s konfliktem setkává 5 respondentů a 3 respondenti se s konfliktem povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti setkávají téměř každý den. Naproti tomu 33 respondentů (28 %) se s konfliktem neseťkává vůbec.

To, že se sociální pracovníci s konfliktem povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti neseťkávají vůbec může být opět zapříčiněno tím, že konflikt nevnímají, jako již zmiňovaných 20 % respondentů v grafu č. 7 - Vnímání konfliktu. Nebo se pouze ještě nestihli s konfliktem při své práci setkat, důvody mohou být různé. Avšak zjišťování důvodů nebylo předmětem tohoto výzkumu.

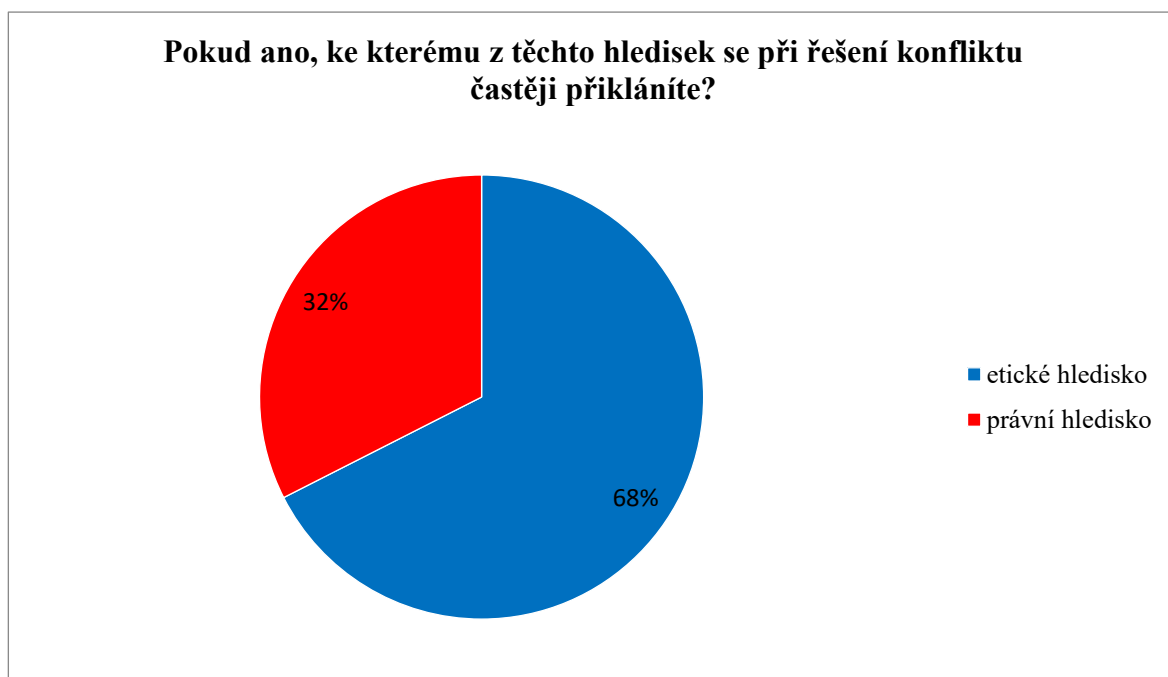
Graf č. 9 - Četnost setkávání s konfliktem - vlastní zdroj

Rozdíl v etickém a právním hledisku řešení konfliktu spatřuje 109 (93 %) respondentů, 8 (7 %) respondentů rozdíl nerozlišuje. Stejně tak jako já si 93 % respondentů odpovídajících na můj dotazník myslí, že etické a právní hledisko řešení konfliktu je rozdílné. Zbylých 8 respondentů může patřit mezi respondenty, kteří konflikt nevnímají nebo ho ještě neřešili. Nebo jsou mezi těmito respondenty osoby, které vnímají, že etika a právo jdou ruku v ruce a není třeba je rozlišovat.

Graf č. 10 - Rozlišnost hledisek - vlastní zdroj

A které pak hledisko sociální pracovníci používají častěji? Etické nebo právní? Dle grafu č. 11 - Výběr hlediska můžeme říci, že sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí se při své práci častěji přiklání k etickému hledisku. Konkrétně 68 % respondentů se přiklání k etickému hledisku a 32 % spíše k hledisku právnímu při řešení konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti. Ale jak je tomu v jednotlivých institucích? Na tuto otázku nám odpoví následující grafy.

Graf č. 11 - Výběr hlediska - vlastní zdroj

Pro to, abych mohla potvrdit či vyvrátit mnou stanovené hypotézy a odpovědět na výzkumnou otázku a splnit stanovený cíl diplomové práce, vypracovala jsem následující grafy na základě odpovědí respondentů na dotazník k této diplomové práci.

Dle rozdělení sociálních pracovníků odpovídalo na otázku, zda vnímají konflikt mezi oznamovací povinností a povinnou mlčenlivostí 62 pracovníků z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež z celé České republiky, z nichž 56 konflikt vnímá a 6 nikoliv. Což je celých 90 % ku 10 %. Můžeme proto konstatovat, že konflikt povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež vnímají.

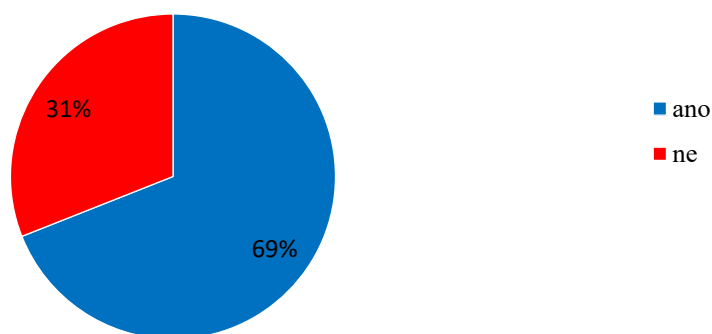
**Jako pracovník nízkoprahového zařízení pro děti a mládež
vnímáte konflikt mezi oznamovací povinností a povinnou
mlčenlivostí?**

Graf č. 12 - Vnímání konfliktu NZDM - vlastní zdroj

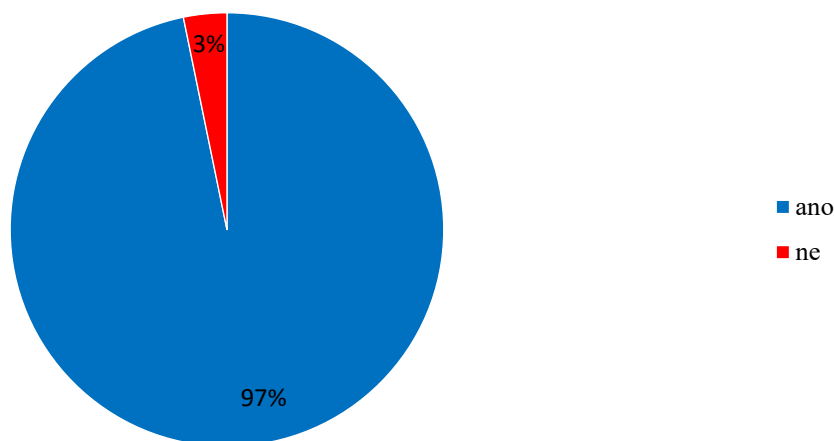
Co se týče sociálních pracovníků na OSPOD, kterých bylo 55, 38 z nich konflikt vnímá a zbylých 17 ne. Tedy 69 % dotázaných pracovníků z orgánů sociálně-právní ochrany dětí konflikt povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti vnímá a 31 % nikoliv. I zde můžeme konstatovat, že konflikt povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí vnímají.

**Jako pracovník orgánu pro sociálně-právní ochranu dětí vnímáte
konflikt mezi oznamovací povinností a povinnou mlčenlivostí?**

Graf č. 13 - Vnímání konfliktu OSPOD - vlastní zdroj

Jako pracovník nízkoprahového zařízení pro děti a mládež rozlišujete etické a právní hledisko řešení konfliktu?

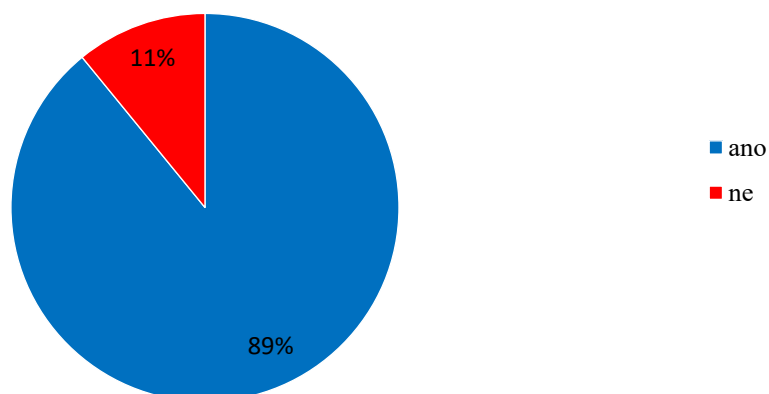

Graf č. 14 - Rozlišnost hledisek NZDM - vlastní zdroj

Podle grafu č. 14 - Rozlišnost hledisek NZDM můžeme říci, že sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež rozlišují etické a právní hledisko řešení konfliktu. Konkrétně 60 respondentů z 62 hlediska rozlišují a pouze 2 nikoliv. Což je 97 % ku 3 %.

U sociálních pracovníků z OSPOD je tomu stejně. Rozdíl je pouze v tom, že hlediska rozlišuje 89 % z dotázaných, konkrétně tedy 49 respondentů z 55. Zbylých 6 hlediska nerozlišuje (11 %).

Jako pracovník orgánu pro sociálně právní ochranu dětí rozlišujete etické a právní hledisko řešení konfliktu?

Graf č. 15 - Rozlišnost hledisek OSPOD - vlastní zdroj

Výsledky, které jsou nejdůležitější, a tedy, které z hledisek používají sociální pracovníci nejčastěji. U sociálních pracovníků z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež je to jednoznačně etické hledisko. Konkrétně se k němu přiklání 55 sociálních pracovníků z 62, což je 89 %. Zbýlých 7 (11 %) využívá častěji hledisko právní.

Což jsem předpokládala vzhledem k povaze práce v nízkoprahových zařízeních, které fungují hlavně na principu zachování důvěry, dovolím si říct mnohem více než na orgánech sociálně-právní ochrany dětí, jakožto státní instituce.

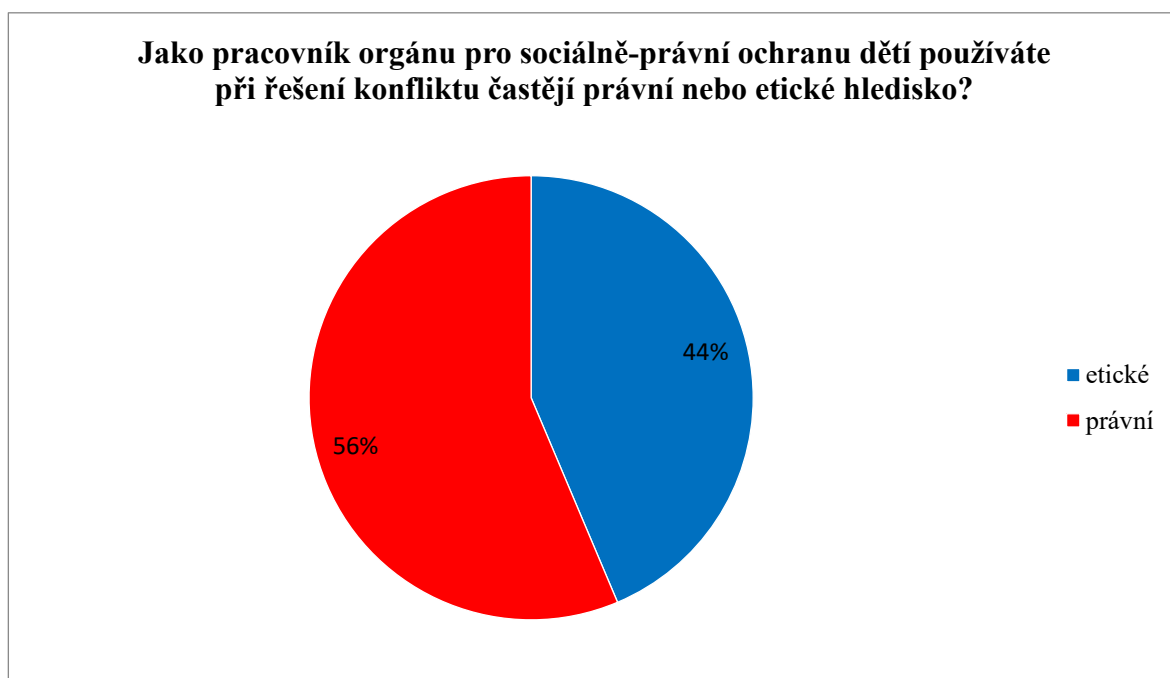

Graf č. 16 - Výběr hlediska NZDM - vlastní zdroj

U sociálních pracovníků z orgánu sociálně-právní ochrany dětí je výsledek opačný, ovšem ne tak jednoznačný. Z celkového počtu 55 sociálních pracovníků z OSPOD 31 pracovníků používá častěji hledisko právní a 24 hledisko etické.

Což je 56 % ku 44 %. Můj předpoklad, že sociální pracovníci z orgánů pro sociálně-právní ochranu dětí budou využívat spíše právní hledisko než hledisko etické při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti byl správný, nicméně jsem očekávala, že výsledek bude jednoznačnější.

Graf č. 17 - Výběr hlediska OSPOD – vlastní zdroj

4. Výsledky výzkumu

Na základě získaných dat k výzkumu potvrzují hypotézu H1, která byla stanovena následovně:

H1: Sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se při své práci řídí spíše etickým hlediskem než hlediskem právním.

Stejně tak potvrzují hypotézu H2, která zní:

H2: Sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí se při své práci řídí spíše právním hlediskem než hlediskem etickým.

První hypotéza se zaměřuje na sociální pracovníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. Dle jejího znění tyto sociální pracovníci využívají při své práci spíše etické hledisko než hledisko právní.

Podle grafu č. 16 - Výběr hledisek NZDM využívá etické hledisko při své práci 55 sociálních pracovníků z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež ze 62 dotázaných, zbylých 7 využívá hledisko právní. Procentuálně je to tedy 89 % ku 11 %. Dle mého názoru můžeme říci, že hypotéza číslo jedna, tedy:

H1: Sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se při své práci řídí spíše etickým hlediskem než hlediskem právním.

Je potvrzena.

Ovšem vzhledem k celkovému počtu sociálních pracovníků z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež je tento vzorek poměrně malý, proto lze hypotézu podrobit dalšímu rozsáhlejšímu zkoumání. Konkrétně je v České republice 250 nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Pro výzkum v této diplomové práci bylo s prosbou o vyplnění dotazníku osloveno 30 z nich. Konkrétně jsem s prosbou o vyplnění dotazníku oslovila 100 zaměstnanců nízkoprahových zařízení pro děti a mládež na pozicích sociální pracovník a pracovník v sociálních službách.

Druhá hypotéza se zaměřuje na sociální pracovníky z orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Dle jejího znění tyto sociální pracovníci využívají při své práci spíše právní hledisko než hledisko etické.

Podle grafu č. 17 - Výběr hledisek OSPOD využívá právní hledisko při své práci 31 sociálních pracovníků z orgánů sociálně-právní ochrany dětí z 55 dotázaných,

zbylých 24 využívá hledisko etické. Procentuálně je to tedy 56 % ku 44 %. Lze tedy říci, že hypotéza číslo dva, tedy:

H2: Sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí se při své práci řídí spíše právním hlediskem než hlediskem etickým.

Je potvrzena.

Právní hledisko u sociálních pracovníků dle dotazníku sice převyšuje etické, ale jen o pár procent a stejně tak jako u sociálních pracovníků z NZDM je výzkumný vzorek poměrně malý. Z celkového počtu 227 orgánů pro sociálně právní ochranu dětí jich bylo osloveno 30, stejně tak jako u nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a rovněž bylo osloveno s prosbou o vyplnění dotazníků 100 pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

Celkově lze říci, že obě hypotézy byly potvrzeny.

Výzkumná otázka byla stanovena následovně:

Jakým hlediskem se při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti řídí sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí?

Dle grafů č. 16 - Výběr hledisek NZDM a č. 17 - Výběr hledisek OSPOD můžeme říci, že sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se řídí spíše etickým hlediskem při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti a sociální pracovníci z orgánů sociálně-právní ochrany dětí se řídí spíše právním hlediskem než hlediskem etickým.

Konkrétně 55 z 62 dotázaných sociálních pracovníků z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež se řídí při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti etickým hlediskem spíše než hlediskem právním. A 31 sociálních pracovníků z orgánů sociálně-právní ochrany dětí z 55 dotázaných používá při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti právní hledisko spíše než hledisko etické.

Odpovědi na výzkumnou otázku byly získány pomocí dotazníků rozeslaných mezi reprezentativní vzorek respondentů.

Velmi zajímavé jsou též grafy č. 14 - Rozlišnost hledisek NZDM a č. 15 - Rozlišnost hledisek OSPOD, které nám ukazují, zda sociální pracovníci z jednotlivých institucí rozlišují zmiňované právní a etické hledisko.

Graf č. 14 - Rozlišnost hledisek NZDM nám ukazuje, že 97 % sociálních pracovníků z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež tyto hlediska rozlišuje, naproti tomu graf č. 15 - Rozlišnost hledisek OSPOD říká, že 89 % sociálních pracovníků z OSPOD hledisko rozlišuje, což je podstatně méně než u sociálních pracovníků z NZDM.

Domnívám se, že je to proto, že sociální pracovníci z orgánů pro sociálně-právní ochranu dětí tyto hlediska nerozlišují proto, že je pro ně z povahy jejich práce přirozenější následovat striktněji zákon než sociální pracovníci z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Pro sociální pracovníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež je velmi důležité tzv. zůstat na vlně s klientem. Což znamená spolupracovat s klientem jako parták, průvodce, orientovat se ve světě dětí, sledovat nejnovější trendy. Proto se domnívám, že je pro ně přirozenější víc na věci nahlížet a konflikty řešit spíše z etického hlediska.

Naproti tomu sociální pracovníci z orgánů pro sociálně-právní ochranu dětí jsou spíše úředníci. Úředníci, kteří sice pracují s klientem, ale jejich vztah není založen na úplně rovném postavení. Nadále fungují jako instituce, jež je prodlouženou rukou státní správy. Stále jsou to ale sociální pracovníci, kteří by se měli řídit etickým kodexem.

Etický kodex je ale určitý právní dokument a etika jde s právem ruku v ruce. Žádný právní předpis není v rozporu s etickými normami. Naopak všechny prvky etiky a lidská práva hájí.

To, že se někdo při sociální práci řídí spíše právním hlediskem, vůbec neznamená, že by snad vykonával sociální práci špatně, protože dodržování etického kodexu je pro sociální práci alfou omegou.

Znamená to, že dotyčný člověk se řídí právními předpisy, ze kterých sociální práce také vychází a o které se sociální pracovníci při jejím výkonu opírají.

Mohli bychom namítat, že tedy sociální pracovníci řídicí se spíše etickým hlediskem zase obcházejí právo. Není tomu tak. Spíše se více zaměřují na osobu klienta, jeho pocity a kdyby snad mělo hrozit, že by měli zradit důvěru, kterou si společně s klientem vybudovali, raději klienta na daný konflikt oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti upozorní včas. Respektive klientovi neustále připomínají, že jsou ze zákona tíženi oznamovací povinností.

Oznamovací povinnost v sociálních službách je dle mého mínění velmi palčivým tématem. Osoby, které sociální služby využívají se nacházejí velmi často v nepříznivých životních situacích a potřebují se minimálně někomu svěřit. Pro sociální pracovníky je mnohdy velmi těžké klientům vysvětlit, že jsou tíženi oznamovací povinností. Toto téma je samozřejmě velmi náročné ve smyslu zachování důvěrného vztahu klienta a sociálního pracovníka.

Hypotézy byly potvrzeny. Pokud by to bylo možné, bylo by zajímavé podobný výzkum uskutečnit na početnějším vzorku respondentů nebo se naopak zaměřit na důvody využívání jednotlivých hledisek při práci sociálních pracovníků.

Odpověď na výzkumnou otázku se mi podařilo získat pomocí dotazníků a graf č. 16 - Výběr hledisek NZDM a graf č. 17 - Výběr hledisek OSPOD je hezky a přehledně ukazují.

Cílem této diplomové práce a výzkumu v ní bylo zjistit, zda se sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí řídí při řešení konfliktu oznamovací povinností a povinné mlčenlivosti spíše etickým nebo právním hlediskem.

Znovu již zmiňované grafy č. 16 - Výběr hledisek NZDM a č. 17 - Výběr hledisek OSPOD nám ukazují, že sociální pracovníci v NZDM se řídí spíše etickým hlediskem a sociální pracovníci na OSPOD se řídí spíše hlediskem právním. Cíl diplomové práce a výzkumu byl tedy splněn.

5. Diskuze

Výzkumná část v diplomové práci s názvem Problematika mlčenlivosti a oznamovací povinnosti v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí si kladla za cíl zjistit, zda sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí využívají při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti spíše hledisko právní nebo etické. Výzkumná otázka proto byla stanovena následovně:

Jakým hlediskem se při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti řídí sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí?

Pro dosažení tohoto cíle byly stanoveny následující dvě hypotézy:

H1: Sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se při své práci řídí spíše etickým hlediskem než hlediskem právním.

H2: Sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí se při své práci řídí spíše právním hlediskem než hlediskem etickým.

Hypotézy byly stanoveny na základě odborné literatury a osobní zkušenosti, také docent Matoušek hovoří ve svých knihách o konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti a potřebě zabývat se daným konfliktem. Rovněž doktor Mátel popisuje povinnost mlčenlivosti sociálních pracovníků.

Pro splnění cíle jsem uskutečnila kvantitativní výzkum prostřednictvím dotazníků, které jsem rozeslala mezi sociální pracovníky ve výše zmíněných institucích. Na počátku jsem si stanovila velikost výzkumného vzorku na 80 respondentů. Rozeslala jsem 200 dotazníků, 100 do nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež po celé České republice a 100 do orgánů sociálně-právní ochrany dětí po celé České republice. Kontakty na sociální pracovníky z těchto institucí jsem získala prostřednictvím registru sociálních služeb a portálu www.ospod.cz.

Nakonec jsem získala 117 odpovědí z nichž bylo 62 sociálních pracovníků z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a 55 z orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Vzorek je menší, avšak reprezentativní.

Na základě výzkumu v této diplomové práci, který byl uskutečněn prostřednictvím dotazníkového šetření, se mi obě hypotézy podařilo potvrdit.

Dle grafů č. 16 - Výběr hledisek NZDM a č. 17 - Výběr hledisek OSPOD můžeme říci, že sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se řídí spíše etickým hlediskem při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti a sociální pracovníci z orgánů sociálně-právní ochrany dětí se řídí spíše právním hlediskem než hlediskem etickým.

Můj předpoklad, že sociální pracovníci z orgánů pro sociálně-právní ochranu dětí budou využívat spíše právní hledisko než hledisko etické při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti byl správný. Stejně tak docent Matoušek ve svých knihách hovoří o odborné způsobilosti sociálních pracovníků z OSPOD, o skládání zkoušky odborné způsobilosti. Rovněž doktorka Elichová píše o pracovnících na OSPOD jako o úřednících, kteří vykonávají sociální práci jako prodloužená ruka veřejné správy, musí dodržovat příslušné právní normy a orientovat se i v dalších právních předpisech souvisejících s veřejnou správou.

Naproti tomu můj předpoklad, že sociální pracovníci z nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež budou při výkonu své práce používat spíše etické hledisko vzhledem k povaze práce v nízkoprahových zařízeních, které fungují hlavně na principu zachování důvěry, dovolím si říct mnohem více než na orgánech sociálně-právní ochrany dětí, jakožto státní instituce, byl také správný.

Bednářová a Pelech popisují nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jako kluby, kam může přijít každý, kdo spadá do cílové skupiny, sociální pracovníci v NZDM se snaží být klientovi co nejbliž, proto se vyšší inklinace k etickému hledisku než k hledisku právnímu nabízí.

Pro sociální pracovníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež je velmi důležité tzv. zůstat na vlně s klientem. Což znamená spolupracovat s klientem jako parták, průvodce, orientovat se ve světě dětí, sledovat nejnovější trendy. Proto se domnívám, že je pro ně přirozenější víc na věci nahlížet a konflikty řešit spíše z etického hlediska. Toto tvrzení podporují i Bednářová a Pelech, stejně tak docent Matoušek.

Naproti tomu sociální pracovníci z orgánů pro sociálně-právní ochranu dětí jsou spíše úředníci. Úředníci, kteří sice pracují s klientem, ale jejich vztah není založen na úplně rovném postavení. Nadále fungují jako instituce, jež je prodlouženou rukou státní správy. Stále jsou to ale sociální pracovníci, kteří by se měli řídit etickým kodexem. Stejně tak hovoří o sociálních pracovnících na OSPOD i doktorka Elichová.

Dle docenta Matouška je etika v sociální práci stěžejní, stejně tak jako je důležité řídit se právními normami, proto se domnívám, že by bylo více než žádoucí, aby při řešení konfliktů jakýchkoliv institutů nejen oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti měli sociální pracovníci na paměti vyváženost těchto hledisek a nepřístupovali k problematice černobíle.

Stejně tak jako doktor Mátel a další odborníci vnímám sociální práci jako multioborovou disciplínu, která v sobě skrývá mnoho oborů a je tak úžasná ve své rozmanitosti a adaptabilitě.

Proto by bylo v této problematice velice zajímavé uskutečnit rozsáhlejší výzkum s větším počtem respondentů, případně používat kombinaci výzkumných metod, jak doporučují i docentka Loučková a magistra Škodová, a pít se po důvodech užívání toho kterého hlediska v určitých případech.

Domnívám se, že i když byl výzkum uskutečněn s menším počtem respondentů, ač s reprezentativním vzorkem, můj výzkum přinesl zajímavé poznatky v oblasti sociální práce. V literatuře se příliš nevyskytuje používání jednotlivých hledisek při řešení konfliktů oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti, avšak konflikt těchto povinností je autory vnímán, o konfliktu a jeho řešení hovoří např. docent Matoušek, doktor Mátel i doktorka Elichová, z jejichž prací jsem převážně čerpala při zpracovávání této diplomové práce.

Mnou stanovené hypotézy v této diplomové práci byly naplněny, stejně tak jako výzkumná otázka a cíl výzkumu.

Pro budoucí počínání při řešení konfliktu výše zmiňovaných institutů by bylo, jak už jsem uvádělo, velmi zajímavé zjistit, z jakého důvodu se sociální pracovníci k tomu kterému hledisku přiklání v určitých případech, zda existuje podle sociálních pracovníků na toto jakási šablona nebo či je důležité každý případ posuzovat zcela individuálně.

Závěr

Tato diplomová práce pojednávala o problematice povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí, respektive o řešení konfliktu těchto institutů.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou zařízeními sociální prevence, která nabízejí služby neorganizovaným dětem a dospívajícím mladistvým, kteří jsou ohrožení společensky nežádoucími jevy. Nejdůležitější při práci s klienty NZDM je tzv. zásada nízkoprahovosti. Což znamená, že jsou sociální pracovníci klientům maximálně otevření a jsou blízko klientovu životnímu světu.¹⁵⁶

Nízkoprahová zařízení se od svých začátků transformovala do odborných sociálních služeb s širokým záběrem. ČAS dokonce zpracoval vizi NZDM pro rok 2030, kde jsou nízkoprahová zařízení pro děti a mládež lídry a iniciátory případové práce s klienty a hojně spolupracují s OSPOD a dalšími institucemi.¹⁵⁷

Sociálně právní ochrana dětí prošla novelizací. Jedná se o zákon č. 363/2021 Sb., jež je novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Více se v něm hovoří o kolizním opatrovnictví, jehož bližší specifika byla obsažena spíše v občanském soudním řádu. Dále se dotýká pěstounské péče a zaopatřovacího příspěvku. Co se týče oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti oba tyto instituty jsou sociální pracovníci povinni dodržovat a ctít ze zákona. Povinnost mlčenlivosti sociálního pracovníka upravuje § 100 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Oznamovací povinnost vyplývá ze zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a samozřejmě je úzce spjata se zachováváním povinné mlčenlivosti při poskytování sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Zákon o sociálních službách, tedy zákon č. 108/2006 Sb., prochází od roku 2021 změnami. Konkrétně v oblasti osob se zdravotním postižením. Mění se příspěvek na péči, výše některých dávek a náležitosti pro získání průkazu ZTP a ZTP/P. Dále se jedná o zvýšení příspěvku na mobilitu a dalších jednorázových příspěvcích jak pro osoby se zdravotním postižením, tak pro rodiny s dětmi.

V závěru diplomové práce na téma Problematika mlčenlivosti a oznamovací povinnosti v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež a na orgánech sociálně právní

---

¹⁵⁶ MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Str. 411.

¹⁵⁷ *Vize NZDM 2030* [online] [cit. 05.05.2022] Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/stranka/3281/vize-nzdm-2030>

ochrany dětí zhodnotím výsledky výzkumu na dané téma, tedy zda se podařilo naplnit stanovený cíl práce a stanovené hypotézy.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, zda sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí využívají při řešení konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti spíše etické nebo právní hledisko.

Výsledky výzkumu této diplomové práce bezesporu nelze považovat za dogma vzhledem k menšímu počtu respondentů, jistě by bylo zajímavé sledovat problematiku na větším výzkumném vzorku. Proto by bylo vhodné na tuto diplomovou práci navázat v podobě možného rigorózního řízení či odbornými články ve vědeckých publikacích.

Dle mého názoru byl cíl výzkumu splněn a hypotézy naplněny. Pro budoucí vývoj v oblasti problematiky řešení konfliktů oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti by bylo zajímavé sledovat i důvody a příklady využívání jednotlivých hledisek.

Přes to, že se mé hypotézy potvrdily, si dovoluji poukázat na to, že etika a právo jsou neodmyslitelnou součástí sociální práce. Žádný právní předpis není v rozporu s etickými normami. Naopak všechny prvky etiky a lidská práva hájí. Všichni sociální pracovníci by měli mít na paměti vyváženost práva a etiky. Proto by při řešení jakékoliv problematiky nejen konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti neměli postupovat na základě pouze jednoho hlediska, avšak konsenzuálně s přihlédnutím k oběma hlediskům, tedy tak, aby etika a právo byly stále v rovnováze.

Seznam použité literatury

BARTLETT, Harriett M. a Beatrice N. SAUNDERS. *The common base of social work practice*. New York: National Association of Social Workers, 1970. ISBN 0871010542.

BEDNÁROVÁ, Zdena, PELECH, Lubomír. *Sociální práce na ulici*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-048-1.

ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 1999. ISBN 8090208185.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

JANEBOVÁ, Radka. *Spolupráce v sociální práci*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-259-1.

JANEČKOVÁ, E., MACH, P. *Zákon o sociálních službách*. Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7552-247-4.

JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003. ISBN 978-80-7254-329-8.

KODYMOVÁ, Pavla a Kateřina ŠÁMALOVÁ, ed. *Vzdělávání v sociální práci: sborník z mezinárodní vědecké konference 5. dny sociální práce*. Praha: Falešník Ondřej Ing. - FALON, 2012. ISBN 978-80-87432-07-5.

Kontaktní práce 2010: antologie textů České asociace streetwork. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, 2010. ISBN 978-80-86728-42-1.

LABÁTH, Vladimír. *Riziková mládež: možnosti potencionálních zmien.* Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Série učebnic pro obor sociální práce. ISBN 80-85850-66-4.

LEVY, Charles S.. *Social Work Ethics on the Line (Haworth Social Administration).* Routledge; 1st edition, 1993. ISBN 978-1560242833.

LORENZ, Konrad. *Odumírání lidskosti.* 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 1997. ISBN 978-80-2040-645-3.

LOUČKOVÁ, Ivana. *Směrem k integrovaným strategiím nejen ve výzkumu v sociální práci.* Sociologický časopis, 2001, 37 (3).

MACELA, M., HOVORKA, D., KŘÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, Z., ZÁRASOVÁ, K. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, Komentář, 2. vydání.* Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-481-4.

MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor.* Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2.

MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce.* Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce.* Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce.* 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3336-7.

NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, c2001. ISBN 80-903070-0-0.

NEDĚLNÍKOVÁ, Dana a JANOŠKOVÁ, Klára. *Profesní dovednosti terénních sociálních pracovníků*. Ostrava: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2008. ISBN 978-80-7368-504-1.

PAULÍK, Karel. *Psychologické poradenství v sociální práci II*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2004. ISBN 80-7042-642-X.

PAULÍK, Karel. *Vybrané směry v psychoterapii a poradenství: text pro distanční studium*. Vyd. 2. dopl. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. ISBN 80-7042-675-6.

PAYNE, Malcolm. *Modern Social Work Theory: A Critical Introduction*. Macmillan, 1991. ISBN 978-0333-474-785.

RICHMOND, Mary Ellen. *What is Social Case Work?* New York: Russell Sge Foundation, 1917.

ŠKODOVÁ, Zuzana. *Praktický úvod do metodológie výskumnej práce*. Martin: Univerzita Komenského v Bratislave, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, 2013. ISBN 978-80-89544-43-1.

TOKÁROVÁ, Anna. *Sociální práce - Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Akcent Print, 2009. ISBN 978-80-9694-198-8.

Seznam použitých právních předpisů

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27 dubna 2016

Zákon č. 40/2009 sb., trestní zákoník

Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách

Zákon č. 363/2021 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí, novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 312/2002 Sb., zákon o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů

Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 109/2002 Sb., zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchově

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon

Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotnických službách

Vyhláška č. 512/2012 Sb., vyhláška o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků

Seznam použitých internetových zdrojů

BANKS, S. Professional Ethics in Social Work – What Future? [online] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/273583853_Professional_Ethics_in_Social_Work--_What_Future

Co je ČAS [online] Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/stranka/2392/co-je-cas>

Časopis Sociální práce. *Sociální pracovník OSPOD – náhradní rodinná péče* [online] © 2020 - časopis Sociální práce Dostupné z: <https://socialniprace.cz/profesiogramy/socialni-pracovnik-ospod-nahradni-rodinna-pece/>

ČTVRTNÍČKOVÁ, Monika, TÁBORSKÁ, Tereza. *Sociální služby jako samozřejmá ženská práce? Alice se zasadí o její docenění!* [online] www.feminismus.cz (2003) Dostupné z: <https://www.feminismus.cz/cz/clanky/socialni-sluzby-jako-samozrejma-zenska-prace-alice-se-zasadi-o-jeji-doceneni>

HORECKÝ, Jiří, Průša, Ladislav. Kolik lidí pracuje v sociálních službách? [Online] Dostupné z: https://horecky.cz/wp-content/uploads/2021/06/1583936899_4884-001.pdf

Etický kodex sociálního pracovníka České republiky [online] 2022 © DocPlayer.cz Dostupné z: <https://docplayer.cz/27285185-Etický-kodex-socialniho-pracovnika-ceske-republiky.html>

Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí [online] Dostupné z: <https://www.ospod.cz/volna-sekce-1/kontaktujte-vas-ospod/>

Jak vybrat vzorek respondentů [online] © Copyright 2012 – 2020 Survio. All rights reserved. Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/blog/jak-vytvorit-dotaznik/jak-vybrat-vzorek-respondentu>

JANEBOVÁ, R., *Dilemata mezi právem a etikou aneb právo nezbavuje odpovědnosti* [online]. © 2009 Dostupné z: socialnirevue.cz/media/docs/Janebova_DilemaPravoEtika.pdf

KAŇÁK, Jan. *Oznamovací povinnost*. [online] © Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s. 2011–2022 Dostupné z: <https://sancedetem.cz/oznamovaci-povinnost>

MPSV, odbor 21, Sociálně-právní ochrana dětí – obecný úvod [online] Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí © 2022 Dostupné z: <https://www.ospod.cz/informace/obecne/>

Registr poskytovatelů sociálních služeb [online] Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do;jsessionid=DAC8D9CEF09849801EA945277CAC92ED.node1?SUBSESSION_ID=1650814946179_1

TOMAŠČÁKOVÁ, M., *Oznamovací povinnost vyplývající z trestního zákoníku a poskytování sociálních služeb*. In. socialniprace.cz [online]. © 2016 Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=915>

TOMEŠOVÁ, Jana. *Ohrožené dítě a oznamovací povinnost*. [online] © 1999–2021 ATLAS CONSULTING spol. s.r.o. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/ohrozene-dite-oznamovaci-povinnost>

VALNOHA, J., HOŘÍNOVÁ, A., *Povinnost mlčenlivosti a způsoby vzdorování nátlaku policie na její prolomení*. In. socialniprace.cz [online]. © 2014 Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=394>

Vize NZDM 2030 [online] Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/stranka/3281/vize-nzdm-2030>

Veřejný ochránce práv [online] © 2012–2022 Kancelář veřejného ochránce práv Dostupné z: <https://deti.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/>

Seznam použitých grafů

Graf č. 1 - Pohlaví respondenta.....	44
Graf č. 2 - Nejvyšší dosažené vzdělání.....	45
Graf č. 3 - Věk respondentů.....	46
Graf č. 4 - Zaměření pracovníků.....	47
Graf č. 5 - Působení v sociální sféře.....	48
Graf č. 6 - Kraj působení.....	49
Graf č. 7 - Vnímání konfliktu.....	50
Graf č. 8 - Setkání se s konfliktem.....	50
Graf č. 9 - Četnost setkávání s konfliktem.....	51
Graf č. 10 - Rozlišnost hledisek.....	52
Graf č. 11 - Výběr hlediska.....	53
Graf č. 12 - Vnímání konfliktu NZDM.....	54
Graf č. 13 - Vnímání konfliktu OSPOD.....	54
Graf č. 14 - Rozlišnost hledisek NZDM.....	55
Graf č. 15 - Rozlišnost hledisek OSPOD.....	55
Graf č. 16 - Výběr hlediska NZDM.....	56
Graf č. 17 - Výběr hlediska OSPOD.....	57

Přílohy

Příloha 1 - Dotazník k diplomové práci

Problematika mlčenlivosti a oznamovací povinnosti v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež a na orgáně sociálně-právní ochrany dětí

Pohlaví respondenta.

- žena
- muž

Do jaké věkové kategorie spadáte?

- 19-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60 a více

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání potřebné k výkonu sociální práce?

- kurz pracovníka v sociálních službách
- diplomovaný specialista v oboru sociální práce
- bakalář v oboru sociální práce
- magistr v oboru sociální práce
- doktor

V jaké sociální službě pracujete?

- Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
- Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Jak dlouho pracujete v sociálních službách?

- méně než 1 rok
- 1 rok až 3 roky
- 4 roky až 10let
- 11 let a déle

Ve kterém kraji pracujete?

- Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Jihomoravský Kraj
- Karlovarský kraj
- Kraj Vysočina
- Královehradecký kraj
- Liberecký kraj
- Moravskoslezský kraj
- Olomoucký kraj
- Pardubický kraj
- Plzeňský kraj
- Ústecký kraj
- Zlínský kraj

Vnímáte konflikt mezi oznamovací povinností a mlčenlivostí?

- ano
- ne

Setkal/a jste se s konfliktem povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti?

- ano
- ne

Pokud ano, jak často se při své práci s tímto konfliktem setkáváte?

- 1 za měsíc a méně
- 2x do měsíce
- 1x týdně
- téměř každý den
- Neseťkávám se s tímto konfliktem.

Rozlišujete etické a právní hledisko řešení konfliktu?

- ano
- ne

Pokud ano, ke kterému z těchto hledisek se při řešení konfliktu častěji přikláníte?

- etické hledisko

- právní hledisko

Abstrakt

Diplomová práce na téma Problematika mlčenlivosti a oznamovací povinnosti v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež a na orgáně sociálně-právní ochrany dětí je členěna do dvou hlavních částí, teoretická část a část empirická.

Teoretická část obsahuje šest kapitol a podkapitol, které pojednávají o sociální práci, sociálním pracovníkovi jako takovém, specifikují sociální službu nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a orgán sociálně-právní ochrany dětí. Dále pojednává o oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti. Empirická část obsahuje informace o výzkumu k dané diplomové práci a interpretuje jeho výsledky.

Cílem práce je zjistit, zda se sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a na orgánech sociálně-právní ochrany dětí při řešení konfliktu povinné mlčenlivosti a oznamovací povinnosti řídí spíše etickým hlediskem nebo hlediskem právním.

Výzkumná otázka byla stanovena takto: Jakým hlediskem se při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti řídí sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí?

Hypotézy jsou následující:

H1: Sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se při své práci řídí spíše etickým hlediskem než hlediskem právním.

H2: Sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí se při své práci řídí spíše právním hlediskem než hlediskem etickým.

Na základě výzkumu byla hypotéza jedna i dva potvrzena.

Výzkumná otázka byla zodpovězena, tedy sociální pracovníci v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež spíše používají při řešení konfliktu oznamovací povinnosti a povinné mlčenlivosti etické hledisko a sociální pracovníci na orgánech sociálně-právní ochrany dětí spíše používají hledisko právní.

Cíl práce byl dle autora splněn.

Abstract

The diploma thesis on the topic of The issue of confidentiality and notification obligation in low-threshold center for children and youth and on the authority of social

and legal protection of children is divided into two main parts, the theoretical part and the empirical part.

The theoretical part contains six chapters and subchapters, which deal with social work, the social worker as such, specify the social service low-threshold center for children and youth and the authority of social and legal protection of children. It also discusses the notification obligation and mandatory confidentiality. The empirical part contains informations about the research for the diploma thesis and interprets its results.

The aim of the diploma thesis is to find out whether social workers in low-threshold centers for children and youth and in authority of social and legal protection for children resolve the conflict of mandatory confidentiality and notification obligations by a more ethical or legal point of view.

The research question was set as follows: What is the point of view of social workers in low-threshold centers for children and youth and social workers in authority of social and legal protection for children resolving the conflict between the notification obligation and mandatory confidentiality?

The hypotheses are as follows:

H1: Social workers in low-threshold centers for children and youth follow an ethical aspect rather than a legal aspect in their work.

H2: Social workers in authority of social and legal protection of children follow a legal aspect rather than an ethical aspect in their work.

Based on the research, hypothesis one and hypothesis two was confirmed.

The research question was answered, social workers in low-threshold centers for children and youth tend to use the ethical aspect in resolving the conflict of the notification obligation and mandatory confidentiality and social workers in authority of social and legal protection use the legal aspect.

According to the author, the aim of the diploma thesis was fulfilled.